Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной … 21-нэ гарана | № 195 (15818) | 1981 оной августын 25, вторник | Сэн 2 мүнгэн.

Буряадай АССР-эй Верховно Совѐдэй Президиумэй

У К А З

НҮХЭР В. А. УЛАНОВТА БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ИНЖЕНЕР ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Үйлэдбэрине техническэ талаар нарижуулан һайжаруулхадаа габьятай байһанайнь түлөө Улаан-Үдын локомотиво-вагон заһабарилгын заводой ахамад инженер **Уланов** Владимир Александровичта **Буряадай АССР-эй габьяата инженер** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Советүүдэй байшан.
1981 оной августын 6.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Л. И. Брежневэй КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Президент Г. Гусактай, ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадартай, РКП-гэй Генеральна секретарь, СРР-эй Президент Н. Чаушескутэй, СЕПГ-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Советэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккертой, БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Советэй Түрүүлэгшэ Т. Живковтэй, МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, БНМАУ-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбалтай, ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь С. Канятай, ПОРП-ой ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ ба обороной министр В. Ярузельскитэй 1981 оной июль-августын һарануудта Крымдэ үнгэргэгдэһэн уулзалгануудай дүнгүүдые КПСС-эй Центральна Комитедэй Политбюро хаража үзэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро нүхэр Л. И. Брежневэй ажал ябуулгые, тэрэнэй хэлһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые хүсэд бүрин зүбшөөгөөд, эдэ хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаһан аха дүү партинууд ба оронуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ талархалаа мэдүүлнэ.

Уулзалгануудай үедэ социалис оронуудай харилсаа холбооной, …тын шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Тус оронуудай амжалтатайгаар хүгжэхэдэ, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай нягта нэгэдэлые бэхижүүлхэдэ туһа нэмэри болохо хэлсээнүүд туйлагдаа. Социализмын оронуудай бүхы талын харилсаа холбоое хүгжөөлгэ хадаа, коммунис болон хүдэлмэрилшэдэй партинуудай үнгэрһэн съездүүдэй табиһан зохёохы зорилгонуудые хүсэд бэелүүлхэ шухала эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоно. Национальна экономико дээшэлүүлгэдэ, энэ харилсаа холбоондо хабаададаг аха дүү гүрэнүүдэй тус бүриин национальна байдалые һайжаруулха хэрэгтэ тэрэ зорюулагдадаг байгаа, зорюулагданашье.

Экономикые ашаг үрэ түгэс болгохо гээшэ олонхи социалис оронуудай мүнөө үеын гол зорилго болоно. Энэ зорилго нэн түрүүн национальна хүсэлэл оролдолгын ашаар шиидхэгдэдэг. Тиихэдэ хоёр талын үндэһэ һуури дээрэ, мүн СЭВ-эй хэмжээн соо социализмын оронуудай харилсаа холбооной удха шанар хэлбэришэгүйгөөр дээшэлнэ. Элшэ хүсые үргэдхэн ехэдхэхэ, машина бүтээлгые бүри шэнэ хэмжээндэ хүргэхэ, арадай хэрэглэмжын эд бараа ба хүдөө ажахын продукциин талаар эрилтые дүүрэн хангаха мэтын арадай ажахын айхабтар шухала асуудалнуудые социалис гүрэнүүд бүхы дээрэнь шиидхэхэ арга боломжонуудтай юм. Социализмын оронуудай экономическа нэгэдэлэй хүгжэлтэ, ажалай уласхоорондын социалис хубаарилгын гүнзэгырэлгэ имагтал энээндэ зорюулагдана.

Эрдэм, техникын дэбжэлтын, мүн арадай һуудал байдалай ургалтын үндэһэ һуури болодог бүхы экономическа һалбаринуудаар социализмын оронуудай харилсаан энэ табан жэлдэ илангаяа ехээр үргэдэжэ байна гээд 1981 оной Крымдэхи уулзалгануудай дүнгүүд батадхана.

СССР-эй газар дайда дээрэ газай соргонуудые, бусад шухала объектнүүдые барилгада, тэрэшэлэн хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин һэльбэн шэнэдхэлгэдэ, шэнэдхэн һайжаруулгада социалис оронууд хабаадалсаха байна.

Социалис оронуудта шэнэ общество байгуулха талаар ехэ зорилгонууд туйлагдаа. Гэхэтэй хамта хэдэ хэдэн шалтагаанаар тэдэнэй урагшаа дабшалтада бэрхэшээлнүүд ушарна. Арадай Польшодо доройтон уналгын хүндэ хүшэр байдал тохёолдоо.

Партиина ажабайдалай ленинскэ гурим дүримүүдые хүтэлбэри болгон нарииваар баримталха, олониитэтэй холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ, социалис демократиие нарижуулан һайжаруулха тухай һанаагаа табиха, бодото байдалда үндэһэлэн, экономическа политика бэелүүлхэ, капиталис гүрэнүүдтэ дан ехэ үри шэридэ орохогүй, интернационализмын үзэл бодолтойгоор ажалшадые хүмүүжүүлхэ, революционно һэримжэтэй байха, социализмда харша хүсэнүүдтэ эрид шанга сохилто саг дары үгэхэ гээшэ Коммунис партида хэды шухалаб гэжэ социалис хүгжэлтын бодото ябуулга дахин гэршэлэн харуулна.

Гансал өөрынгөө аша туһа тухай бэшэ, мүн ханинарайнгаа ба союзнигуудайнгаа аша туһа тухай анхарал оролдолго гаргаха гээшэ социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай хоорондохи харилсаанай онсо шэнжэнь болоно. Үндэһэ яһатанай хара амяа хараһан ябадалда зүрюу, үнэхөөрөө нүхэр ёһоной аха дүү ёһоной хандаса экономическа болон бусад ондоо орёо хүшэр асуудалнуудые батаар шиидхэхэдэнь, социалис оронуудта туһалдаг байна.

Хоорондохи хани харилсаагаа бэхижүүлхэдээ, социалис оронууд дэлхэйн бусад оронуудтай аша туһатай холбоо барисаагаа хүгжөөхөөр бэлэн лэ. Хэрбээ тэдэ бүхы талануудай адли тэгшэ, нэгэ нэгэеэ хүндэлэлгын, газаашалга харшалалгагүй ба политическэ хашалта баалалтагүй үнэн сэхэ, тогтууритай һайн үндэһэ һуури дээрэ байгуулагдабал, иимэ холбоо барисаан бүхы хабаадагшалта ехэ аша туһа хүргэжэ шадаха байна. Оршон тойронхи байгаалиие сахин хамгаалгаһаа, дэлхэйн океан далайе, замбуулинай дайдые шэнжэлэн ашаглалгаһаа бүгэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлгэ хүрэтэр хүн түрэлтэнэй урда табигдаһан асари ехэ зорилгонуудые шиидхэхын тула тэдэ мүн лэ шухала удха шанартай.

Крымдэ болоһон уулзалганууд эб найрамдал ба эрхэ сүлөөтэйгөөр, бэеэ даааһан байдалтайгаар хүгжэхэ талаар арадуудай эрхэнүүдые хамгаалгын хэрэгтэ аха дүү партинуудай, оронуудай хэлбэришэгүй талархалтай байлгын үшөө нэгэ найдамтай эршэ болобо.

Империалис бүлэгөөрхид, нэн түрүүн американ хархис хүсэнүүд уласхоорондын байдалые шахардуу шанга болгоходоо, социалис оронуудые, хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдые хашана харшалнабди гэжэ ойлгоно. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ракетно-ядерна буу зэбсэгүүдые үйлэдбэрилжэ, тэдэнние Баруун Европодо тодхон табиха тухай НАТО-гай мэдээжэ шиидхэбэри, США болон тэдэнэй харилсаата гүрэнүүдэй сэрэгэй бюджедүүдые үргэдхэлгэ, нейтронно буу зэбсэг бүтээхэ тухай Рейганэй захиргаанай абаһан шиидхэбэри. һүйдхэлтэ оршон байдалые дэбэргэхэ гэһэн саг үргэлжын һэлэлгэнүүд, бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаха гэһэн эрмэлзэл—социалис болон бусад олон гүрэнүүдэй аюулгүй байдалда хоро хүргэдэг империалистнуудай эдэ бүхы ябуулганууд шахардуу байдал һуларуулгын хэрэгтэ тойбо татаа, бүхыдөө уласхоорондын политическэ байдалые муудхаагаа.

Пекинэй политикатай улам бүри нягтаар нэгэдэжэ байһан империализмын хараа шэглэлнүүдтэ эсэргүүсэжэ, социалис хани нэгэдэлтэ оронууд эб найрамдал бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, болюулха, арсалдаата асуудалнуудые хөөрэлдөөнүүдэй ашаар үнэн зүбөөр гуримшуулха гэһэн тодо һонор, залан сэхэ хараа шэглэл бэелүүлнэ.

Угайдхадаа, манай ядерна буу зэбсэгэй зуун жэлдэ социальна ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаан амгалан гуримаар зэргэ оршолгын гол ёһо-нуудта үндэһэлхэ зэргэтэй, энэнь сэрэгэй хёмороо зүришэлдөөе бага болгожо, саг үргэлжын бүтэмжэтэй һайн хөөрэлдөө хэхэ, али алиндань ашатай туһатай эб найрамдалта харилсаае хүгжөөхэ байна гэжэ социалис оронууд тоолодог.

Наяад онуудта бэелүүлэгдэхэ эб найрамдалта программа КПСС-эй XXVI съезд дээрэ дэбжүүлэгдэһэн байгаа. Тэрээн дотор иимэ политика тодорхойлогдонхой. Аха дүү социалис оронууд тэрэниие дэмжэнэ, политическэ элдэб бүлэгүүд болон уласхоорондын үргэн олониитэ тэрэниие һайнаар ойлгоно.

Уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые бодомжотой һайнаар, үнэн зүбөөр шиидхэхэ арга бии, гэбэшье энээнэй тула хүсэ хэрэглэжэ, хүсөөр занажа болохогүй. Социалис оронууд ажабайдалайнгаа аша туһые хамгаалха бүхы арга боломжотой, энэ талаар бүхы шухала юумэ хэхэ юм. Гэхэтэй хамта эб найрамдалай аша туһа бүхы оронуудта, бүхы арадуудта шухала хэрэгтэй гэжэ тэдэ тоолодог байгаа, тоолоношье. Эб найрамдал хадаа нииитын баялиг мүн, тэрэниие хамгаалга, тэрэниие бэхижүүлгэ бүхы гүрэнүүдэй нииитын хэрэг байха ёһотой.

Мүнөө уласхоорондын үйлэ хэрэгүүдээр һанаагаа зобожо байһан бүхы хүсэнүүдтэй социалис оронууд хөөрэлдөө хэхээр, харилсаа холбоо тогтоохоор бэлэн, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхые оролдоно гэжэ 1981 ондо Крымдэ болоһон уулзалгануудай дүнгүүд тодо һонороор элирхэйлэн гэршэлнэ.

Крымдэ болоһон уулзалгануудай ашаар социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай гадаадын политика залан шэглүүлэгдэһэн байна гээд КПСС-эй ЦК-гай Политбюро батална. Мүнөө үеын дэлхэйн политикын эгээл орёо, аюул ехэтэй асуудалнуудта хабаатай социалис гүрэнүүдэй эб найрамдалта үүсхэлнүүдые бэелүүлгэдэ энээнэй нүлөөлхэ байһаниинь арсашагүй.

Хоёр талын, мүн олон талын хани харилсаае бэхижүүлэн, Варшавска Договорой эмхиин ба Экономическа харилсан туһалалсалгын Совѐдэй ажал ябуулгые нарижуулан һайжаруулжа, социалис оронууд эб найрамдалай ба зохёон байгуулгын замаар бата найдамтайгаар дабшана.

1981 ондо Крымдэ болоһон уулзалгануудай дүнгүүдээр үгэеэ ойлголсолгонуудые бэелүүлхэ талаар шухала хэмжээнүүдые абахыень КПСС-эй ЦК-гай Политбюро зохихо албан зургаануудые, эмхинүүдые уялгалба.

ҮБҺЭ, ТЭЖЭЭЛ БЭЛДЭЛГЫЕ ҮДЭР БҮРИ ТҮРГЭДХЭХЭ

БҮХЫ ХҮСЭН ТАБИГДАНХАЙ

Байгша ондо манай совхоз бүхыдөө 13,5 мянган центнер үбһэ хуряажа абаха, 5.000 центнер сенаж дараха, мүн горитой ногооной гурил, малда эдюулхэ һолоомо болон таряа талхаһай зүйл бэлэдхэхэ түсэбтэй юм.

Таряалан, сабшалангай ургаса энэ жэлдэ тиимэ һайн бэшэн аргагүй. Хажуугаарнь үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын эхилһэнһээ хойшо ходо бороо орожо, ажалыемнай һаатуулна. Мүнөө ажахын сабшалан дээрэ үбһэшэдэй оньһожоруулагдаһан 5 звено хүдэлнэ. Тэрэшэлэн сенаж, силос дараха үшөө хоёр оньһожоруулагдаһан отряд ажалладаг. Ондоогоор хэлэбэл, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ бүхы техникэ, хүн зон табигданхай.

Һүүлэй мэдээгээр совхоздо 5 мянга шахуу центнер үбһэн һурилэгдөө. Һаяын 2–3 үдэр наратай сэлмэг байжа, үдэр бүри 1.000—1.200 центнер үбһэн сомогдоо. Илангаяа Павел Княжев, Николай Грехов гэгшэдэй даадаг звенонууд һайн бүтээсэ туйлана. Тиихэдэ ажахыда түрүүшын 3 мянган центнер сенаж дарагдаа. Ногооной 150 тонно витаминтай гурил татагдаа.

Бүхыдөө үбһэ, сенаж, силос, ногооной гурил гэхэ мэтэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэб, даабаряа заатагүй дүүргэхын түлөө тэмсэнэбди.

С. КОЗЛОВ,
Яруунын районой «Юбилейный» совхозой директор.

Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхозой Хонхолын полевой стан дээрэ түхеэрэгдэһэн «АВМ-0,65» түхэлэй агрегадай хүдэлхэ абяан холоһоо дуулдаба. Энэ үдэр 2 тонно шэмэтэ тэжээл агрегадай соргонууд сооһоо адхарһан байна. Тус агрегадай начальнигаар Владимир Жамбалтаров хүдэлнэ. Тиихэдэ тэрэнэй эсэгэ — пенсионер Бадмажап Жамбалтаров, залуу басагад Анна Сукнева, Дулсан Доржиева, Августина Цыбенова гэгшэд ногооной гурилые саалһан мэшээгүүд соо тодожо абаад, зэргэлжэ байһан сарай соо ябталан хадагална.

— Ногооной гурилай шанарта яһалал ачхарагдана гээшэ. Продукцийнгаа шанарые тусхай лабораторидо абаашажа шалганабди. Даб дээрэ гологдохоор бэшэ байна,—гэжэ Бадмажап Жамбалтарович хөөрөө һэн.

«АВМ-0,65» агрегадай ногоо хатаадаг барабан саг зуурашье зогсонгүй эрьелдэнэ. Тус агрегадые хангадаг коллектив хүсэ шадалаа элсүүлэн, шармайн оролдоно.

С. СТЕПАНОВ, С. БАЛДУЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: агрегадай начальник В. Жамбалтаров; Августина Цыбенова шэмэтэ тэжээл мэшээглэнэ.

ХОРИИН РАЙОНДО

ЗААТАГҮЙ БЭЕЛҮҮЛЭГДЭХЭ

Ерэхэ үбэлжэлгын үедэ ниитынгээ малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ зорилготой Хүрбын совхозой механизаторнууд эртээнһээ ажалаа ябуулаа һэн. Энэ жэлэй июль һарын хуушаар үбһэнэй хэдэн звено сабшалан дээрэ гаража, шэмэтэй ногоо унагаажа эхилэнхэй. Хүрбэ голой хойто бэедэ оршодог Һаяла гэжэ газарта ажахын дүршэлтэй луговод В. Литвиненкын даадаг звеногойхид хүдэлжэ байна. Тэрэнэй мэдэлдэ 20 хүн хүдэлнэ. Эдэнэр гар хажуур барижа, уһанда абтадаг газарые, шугы бургааһанай соорхойе сабшажа, хуряана.

Ажалай Улаан Тугай орденто А. В. Литвиненко байгша ондо даалгагдаһан газарайнгаа гектар бүриһөө дундаа зэргээр 20 центнер үбһэ хуряаха социалис уялгатай.

Ц.-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА,
Хүдөө бэшэгшэ.

* * *

Анаагай совхоздо ногооной гурил гаргадаг «АВМ-0,65» түхэлэй агрегадай хүдэлмэриие дүршэлтэй механизатор И. И. Ильин хүтэлбэрилнэ. Тус коллектив байгша ондо бүхыдөө 230 тонно ногооной гурил гаргаха түсэбтэй юм. Абаһаар түрүүшын үдэрнүүдтэ энэ агрегат шефскэ туһаламжа үзүүлдэг коллективүүдэй бэлэдхэһэн набша намаагаар гурил гаргадаг байһан гээшэ. Тиин мүнөө таримал ногооной һайжархада «КИР» түхэлэй косилкатай «Беларусь» трактораар сабшажа хэршээд, гурил болгоно. Агрегадай хүдэлмэрилэгшэд ногооной витаминтай гурил гаргаха түсэбөө дүүргэхын түлөө оролдохо.

Ю. БАЗАРЖАПОВ.

ХАБА ШАДАЛААРАА

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Саян һууриай эмхи зургаануудай алба хаагшад Монголжооной, Һанги-Жалгын сабшалан дээрэ ажаллажа байнхай. Эндэ 11 хүн хүдэлнэ. Тэдэнэй мэдэлдэ 2 трактор үгтэнхэй. Энэ жэлдэ сабшалангай ургасын муу дээрэһээ гар хажуураар ой модоной соорхойн, шугы бургааһанай ногоо сабшажа абана.

Тус ажахы Монголжоондо 45 гектар сабшалантай юм. Тэндэһээ 150 центнер үбһэ соможо һурилбэ. Мүнөө тэрэнээ хурляжа дүүргэмсээрээ Һанги-Жалгын 15 гектар газар сабшажа эхилбэ. Эндэ лайнай ба ажалай ветеран Самбу Данзанович Биданов, Сибиг Пурбоевич Патархеев, хэлхээ холбооной хүдэлмэрилэгшэ Владимир Цыренов, Лэгжэма Галсанова гэгшэд жэшээтэ ажалаараа шалгарна.

Һүүлэй үедэ нишэ бороо хура ехээр орожо, үбһэшэдэй хүдэлмэриие нилээд һаатуулба. Теэд тэдэнэр хэды иимэ байдалай тохёолдооньье һаа, сэлмэг үдэрые хүлеэжэ һуунгүй, гар хажуураар техникын хүрэжэ ошохогүй газарай ногоо сабшана, ой модоной набша намаа бэлэдхэнэ. Энэ түрүү ажалша коллективые колхозой ахамад инженер-механик Олег Алексеевич Иванов хүтэлбэрилнэ.

Энэл нютагай Хадарус гэжэ газарта Лопсон Максарович Галсановай даадаг звено жэл бүри хүдэлдэг. Тэдэнэр 45 гектар сабшалантай һаа, 35 гектарыень хуряажа, 140 центнер һайн шанартай үбһэ сомобо. Тиихэдэ үшөө 30 центнер модоной набша намаа бэлэдхэжэ хатааба.

Тус звено байгша ондо 320 центнер үбһэ сомохо даабаритай юм. Энэ зорилгоёо богони болзорто, һайн шанартайгаар бэелүүлхын хойноһоо оролдожо байһаниинь һайшаалтай.

Үбһэшэдэй звенонуудай дунда эмхидхэгдэһэн социалис мүрысөөнэй дүн согсологдоо. Гараар сабшадаг звенонуудһаа Лопсон Галсановай хүтэлбэрилдэг коллектив хоёрдохи һууриде гаража, мүнгэн шангаар урмашуулагдаба.

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ шефүүд ехэхэн туһаламжа үзүүлнэ. Комсомолой райкомой, хэлхээ холбооной, газетын редакциин ба типографиин хүдэлмэрилэгшэд энэ халуун хаһада шадал зэргээрээ хамһалсаха гэжэ оролдоно. Солном Будаевич Данцарановай хүтэлбэрилдэг хэлхээ холбооойхид 20 центнер витаминтай тэжээл бэлэдхэн тушааба.

О. БАЛДАНОВА.
Ахын район.

ҺАНААГАА АМАРХА АРГАГҮЙ

Эгээл мүнөө үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын түлэг ябажа байхада, иигээд удахагүй ургаса хуряаха хаһа эхилхэнь. Мүн энэ үедэ сэбэр паар элдүүрилхэ, намарай паар хахалха, хонидые үрэжүүлхэ, малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ гэхэ мэтэ баһал хойшолуулагдашагүй шухала хүдэлмэринүүд дээрэ дээрэһээ хабсараад байна бшуу.

Сагнай тон богонихон. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ байгаали манда 2—3 һара тухай саг үгэнэ. Эгээл энээхэн үе соо хара хүлһөө гамнангүй, бүхы хүсэ шадалаа гаргажа, хамаг боломжоёо элсүүлэн хүдэлөөл һаа, малдаа эдюулхэ үбһэ тэжээлтэй, ерэхэ жэлэй тарилгада хэрэгтэй үрэһэ хүрэнгэтэй болохо байнабди.

Тиигээдшье энэ жэлдэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ, ургаса хуряалга айхабтар орёо бэрхэтэй эрхэ байдалда үнгэргэгдэхэнь. Юуб гэхэдэ, зундаа хаһа сагтаа шиг койтон ехэ ороогүй гандуу байжа, таряалан, сабшалангай ургаса муу гараа. Энээнһээ уламжалан, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ оройтожо, ногооной ургахые зарим тэды хүлеэн татажа ороходо баатай болообди. Үбһэндөө жэгдэржэ түлэг ороод байхадамнай, сагай уларил тогтууригүй болоод, ажалыемнай бүришье шахардуу болгоно.

Хэдышье иимэ бэрхэтэй байдалай тохёолдоходо, минии гараа хабсараад һууха, һали-боли хүдэлхэ эрхэгүйбди. Энээнэй түлөө манние хэншье хүлисэхэгүй гэжэ бүгэдэнэ ойлгосотой.

Иимэ эрхэ байдалда түбхын түрүүн адууһа малаа хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээлээр хангахын тула юу хэжэ байнабибди, ямар арга боломжо, нөөсэнүүдые хэрэглэнэбибди гэжэ хэдэн үгөөр хэлэхэ ушартай.

Байгша ондо колхоз бүхыдэнь 29 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэй юм. Үнэн дээрэнь, сабшалангайнгаа ургаса хаража үзэхэдэмнай, тэндэ ургаһан һогооборишье ногоо үлөөнгүй сабшаад, хуряагаад байгаа һаа, адагынь 18—19 мянган центнер үбһэ абажа шадаха ёһотойбди. Тиигэхын тула мүнөө сабшалан дээрэ гол түлэб морин косилка, тармууртай, гар хажууршадтай 32 звено хүдэлжэ байна. Үбһэшэдэй звенонуудта бүхыдөө 220 хүн хүдэлнэ. Тэдээн сооһоо 40 гаран хүнинь үдэр бүри гар хажуураар үбһэ сабшадаг. Тиихэдэ хура бороотой үедэ үбһэ тармаха, хуряаха аргагүй байгаа һаань, звено бүхэндэ 10—15 гар хажууршад гаража, бургааһа шугын забһартахи, һубаг ханаабай захаархи ногоо унагаана.

Энэ жэлдэ сабшалангай ногооной муушаг, набтар байһаниие хараада абажа, түрүүшээр тэндэ оньһожоруулагдаһан звеное олоор табихагүй гэжэ шиидээбди. Юуб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, морин косилкатай, гар хажууршадтай жэжэ звенонууд ногоогоо һураггүй доогуур сабшажа, сэбэрээр абаха байна. Хоёрдохёор, хура бороотой үедэ жэжэ звенонууд үбһэеэ бага багаар сабшаад, түргэн хуряажа, бухал болгохо, һурилхэ аргатай болоно. Иигээд наратай сэлмэг үдэрнүүдэй тогтоходо, зарим нэлэнхы сабшаландаа оньһожоруулагдаһан звенонуудые оруулжа, үбһэ сабшалга, хуряалгые эршэтэйгээр ябуулхабди.

Харин мүнөө үедэ олонхи трактор, машина, комбайнуудаа сенаж даралгада табинхайбди. Хоёр томо звено сенаж дарана.

Жэшээнь, Социалис Ажалай Герой Евлампий Павлович Бутаковой хүтэлбэрилдэг ЛМО-гой бригадын гүйсэд оньһожоруулагдаһан звенодо ЖВН-6 түхэлэй жаткатай 6 комбайн эдеэшээгүй ногоон тарянай ургасые сабшажа, баал болгоно. Силосэй ургамал хуряадаг «Вихрь» түхэлэй 8 комбайн тэрэнииень суглуулан хэршэнэ. Хэршэгдэһэн ногооое 7 автомашина зөөжэ, нүхэндэ адхадаг. Олонхи автомашинануудынь хойноо прицеп шагтагалаад, ногоо зөөхэдөө нэгэ доро 5—6 тонно абаашана. Нүхэндэ хэгдэһэн ногооое К-700 түхэлэй трактор нягтаруулан дарадаг. Энэ звено богони болзорто 1000 гаран тонно сенаж дараа. Эндэ ногоо сабшадаг комбайнёр Леонид Колесников, баал суглуулан хэршэдэг агрегадай трактористнарай дундаһаа Виктор Сычёв, Сергей Ганжуров, Очир Цыремпилов, ногоо зөөдэг машинануудай жолоошод сооһоо Дмитрий Хороших, Анатолий Вершинин, Фёдор Ощепков, Григорий Игумнов гэгшэд илангаяа һайнаар хүдэлнэ. Эдэнэр сенаж үшөөшье ехээр дараха аргатай. Теэд тарянай ногооной ургасын муу байһан дээрэһээ нүхэниинь түргэн дүүргэгдэнэгүй.

Баянай гурбадахи отделенидэ (эрхилэгшэнь А. Г. Югова) баһа нэгэ холимол звено сенаж даража байнхай. Эндэ бригадир Николай Аксёнов түрүүтэй 30 хүн хүдэлдэг. Тэдэнэр олон жэлэй ногоо сабшажа, сенаж дарана. Ургасань һайн, гектарай 70—80 центнер ногоон абтана. Тус звено ногоогоо 5 морин, тракторай нэгэ косилкаар сабшадаг, баһал тэды шэнээн морин тармуур, тракторай нэгэ тармуур унагаагдаһан ногооое бага һүүрээгээд, баал болгон суглуулдаг юм. КУН-10 түхэлэй агрегат, нэгэ стогометатель, 4 автомашина тэрэ баалнуудые суглуулжа, нүхэндэ зөөнэ. Тус звено баһал түрүүшын мянга шахуу тонно сенаж нүхэндэ хэжэ дараа.

Мүнөө жэлдэ бидэ 3 мянган тонно сенаж дараха түсэбтэй һаа, тэрэнээ 5 мянган тоннодо хүргэхэмнай. Гол түлэб олон жэлэй таримал ногооое, эдеэшээгүй муу тарянай ургасые сабшажа, сенаж болгохобди.

Манайда хуушанай АВМ-0,4 түхэлэй агрегат бии юм. Тэрэнээ хоёр халаанда үдэр һүнигүй хүдэлгэнэбди. Ахалагша машинистнууд Г. П. Поддельский, С. С. Гендунов гэгшэд агрегадаа һаадгүй хүдэлгэжэ, суудхын 3—3,5 тонно витаминтай ногооной гурил гаргана. Даб дээрэ түрүүшын 400 центнер тиимэ гурил татагдаа. Эдэ үдэрнүүдтэ эндэ үшөө нэгэ АВМ-1,5 түхэлэй хүсэ ехэтэй агрегат хүдэлгэжэ эхилээбди. Донник ногооной ургасаар витаминтай гурил ехээр татахабди.

Һүүлэй мэдээгээр ажахыда бүхыдөө 2 мянган центнер үбһэн һурилэгдөөд, баһал тэды шэнээн үбһэн бухал болгогдоод байна. Түрүүшын 1.700 тонно сенаж дарагдаа.

Гэбэшье үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын ажалай эршэ, хүдэлмэриин бүтээсэ һанааемнай яашье хангана гүй. Үбһэшэдэй звенонуудай ажалай бүтээсые эрид хурдадхаха, наратай сэлмэг үдэр бүхэниие һамбаашалан шадаал һаа, олон хүниие тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадуулха гэжэ оролдонобди. Тээсгэнэй оньһожоруулагдаһан үшөө 4 звено республикаһаа газаа тээгүүр үбһэ, һолоомо бэлэдхэхээ ошоо. Тэдэнэй ажалые һайнаар эмхидхэхэ, бүхы шухала хэрэгтэй юумээр хангаха тушаа анхарал хандуулнабди.

Үбһэшэдэй звенонуудай, тэндэ хүдэлжэ байһан хүн бүхэнэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, эрхимлэгшэдые али болохоор урмашуулха, энээнэй үндэһөөр ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые абаха зэргэтэйбди. Энэ талаар манайда ехэ дутагдалнуудай бии байһан тухай КПСС-эй райкомдо, райгүйсэдкомдо болоһон зүблөөн дээрэ шүүмжэлэл хэгдээ һэн. Энэ дутагдалаа усадхажа байнабди. Коммунистнууд, комсомолшуудые мүнөө үеын эгээл харюусалгатай газарта —үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ гол түлэб звенонуудые даагшаар табяабди. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, парткомой гэшүүд тус тустаа шухала участогуудые харюусалгадаа даажа абаад, тэндэ үдэр бүриин эмхидхэлэй, ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулна.

Иигэжэ бултаараа оролдоод, саашадаа ажалайнгаа эршые улам шангадхан хүдэлжэ, манай колхозойхид адууһа малдаа хүсэд хүрэхэ һайн тэжээл бэлэдхэхэ, ургасаа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа ерэхэ жэлдэ хэрэгтэй тарянай өөрын үрэһэ хааха аргатай.

В. ИВАНОВ.
Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИЕ НАРИЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛХА

«Үзэл сурталай хүдэлмэриин эрхим шанартай, ехэ нүлөөтэй байхын түлөө» гэһэн суглуулбари барлан гаргагдаба. 1981 оной апрелиин 20—25-да Москвада болоһон үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна семинар-зүблөөнэй материалнууд тэндэ толилогдобо. КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэлые, партиин XXVI съездын документнүүдые шудалалгын ба дэлгэрүүлгын ябаса, нүхэр Л. И. Брежневэй заабаринуудай үндэһөөр үзэл сурталай хүдэлмэриие шэнэдхэн һайжаруулха арга замууд тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Элидхэлнүүд болон семинар-зүблөөндэ хабаадагшадай хэлэһэн үгэнүүд дотор үзэл сурталай, политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шанарые ба аша үрые дээшэлүүлхэ хүдэлмэриин дүй дүршэл согсологдоһон, дутуу дунданууд шэнжэлэгдэһэн. КПСС-эй XXVI съездын хараа заабаринуудые бэелүүлхэ талаар партийна организацинуудай түрүүшын ээлжээнэй зорилгонууд тодорхойлогдоһон байна.

Суглуулбари Политиздат хэблэлдэ барлагдан гараа.

(ТАСС).

РЕСПУБЛИКЫН ХОНИШОДОЙ ЗУБЛӨӨН

ХОНИН АЖАЛАЙ МҮНӨӨ ЖЭЛЭЙ ДҮНГҮҮ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ХҮДӨӨ АЖАХЫН МИНИСТР В. У. ДАРХАНОВАЙ ЭЛИДХЭЛЬЭЭ

Республикын олонхи районуудта малай үнгэргэшэ үбэлжэлгэ нилээд бэрхэшээлтэй байдалтай тохёолдоо. Нэн түрүүн нёдондо сагай уларилай бирагүй байhан дээрэhээ олонхи фермэнүүд, хонишодой бригаданууд үбhэ, тэжээлээр мууса хангагдаhан байгаа. Иимэ байдалда малаа тэжээлээр нэмэжэ хангахын, тоо толгоёнь хорооhогүйн, ашаг шэмэнэнь доошолуулхагүйн тула нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха болоодо hэн. Үбэлжэлгын үедэ малаа hайнаар ондо оруулhан, ашаг шэмэнэнь дээшэлүүлhэн, продукци ба түл абаха даабаряа дүүргэhэн малшадые материальна талаар урмашуулха зорилгоор тэдэнэрэй ажалай түлөөhэн шанаар тоттоогдоhон, колхоз болон совхозуудай малшадые, хүтэлбэрилэгшэдые, мэргэжэлтэдые урмашуулхаар дурадхагдаhан байгаа. Эдэ бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлhэнэй ашаар малай үбэлжэлгэ юрэнхы дээрээ муу бэшээр үнгэргэгдэhэн байна.

Малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ, 1980—1981 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продукнуудые үйлэдбэрилхэ ба худалдаалхые ехэдхэхэ гэhэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоhон малшадай урдаа табигдаhан зорилгонуудые унгэшатайгаар шиидхэжэ гараа гэжэ тэмдэглэхээр. Малшадай оролдосотойгоор ажаллаhанай, гүрэнэй талаhаа ехэ туhа хүргэгдэhэнэй ашаар энэ жэлэй үнгэрhэн долоо hарын туршада республикын колхоз болон совхозуудта нёдондоной энэ үеынхиhөө мяха үйлэдбэрилгэ 2 процент, hүн 6473 тоннор гэхэ гү, али 8 процентээр, тахяагай үндэгэн — 10 миллион гаранаар гэхэ гү, али 13 процентээр, ноохон — 4 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Адуухай малай ашаг шэмэ нэмээгдээ. Үнеэн бүриhөө 100 килограмм hүн ехэ haaгдаа, хонин бүриhөө 500 грамм ноохон ехэ хайшалагдаа, эдэрэ бодо малдал, хонидой, моридой болон шубуудай тоо олошоруулагдаа. Тиихэдэ бүхы түрэлэй малhаа түл олоор абтаhанинь тон шухала болоно. Жэлэй түрүүшын хахадта гүрэндэ мяха, hү болон үндэгэ худалдаха түсэб дүүргэгдэhэн байна. Малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ, 1980—1981 онуудай үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продукнуудые үйлэдбэрилхэ, худалдаалхые дээшэлүүлхын түлөө дэлгэрhэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгээр Зэдын район, Яруунын районой «Победа» колхоз, Захаминай районой «Михайловский», СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ болон Хоринн районой Хара-Шибирай [illegible] совхозууд илаhанда тоолгодожо, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэтэй грамотануудаар шагнагдаа. Мал ажалда түйлагдаhан эдэ зарим hайн үрэ дүнгүүд саашадаа малай ажалай продукци үйлэдбэрилгэ ба гүрэндэ худалдаха ябасые хурдадхахада, 1981 оной түсэбые заабол бэелүүлхэдэ туhалха байhаниинь дамжаггүй. Гүрэндэ ноохо худалдаха түсэбые дүүргэхэ хэмжээнүүд абтажа байна.

Хонин ажал хадаа республикымнай колхоз болон совхозуудай мал ажалай гол hалбаринуудай нэгэниинь болоно. Тиимэд хадаа хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэдэ тэрэ 24 процентые эзэлнэ. Хонин ажалые хүгжөөлгэдэ республикын партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органууд, колхоз болон совхозуудай талаhаа ехэ анхарал хандуулагдана. «Хонин ажалые хүгжөөлгэ Буряадай АССР-эй колхоз болон совхозуудта туhа хүргэхэ тухай» гэhэн РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1968 оной июлиин 30-най тогтоолой, мүн энэ асуудалаар 1968 оной октябриин 21-дэ абтаhан КПСС-эй Буряадай обкомой IV пленумэй шиидхэбэриин хүүлээр энэ hалбарида онсо ехэ анхарал хандуулагдажа болоо. Гүрэн түрын айхабтар ехэ туhа хүргэhэнэй ашаар hүүлэй хоёр табан жэлэй туршада энэ hалбарине хүгжөөлгэдэ ехэ хубилалта түйлагдаа. Хонидой тоо нилээд олошоруулагдажа, хонин ажалай продукци үйлэдбэрилгэ дээшэлээ, хонин hүрэгүүдэй шанарынь hайжарhан байха юм. Гансал 1980 ондо мал ажалда hохёолдоhон бэрхэшээлнүүдээ болоожо, хонин ажал хүгжөөлгэ гэдэргэ татагдаhан, хонид үхэл гарзада оруулагдаhан, ноохо ба хонином мяха үйлэдбэрилгэ нилээд доошолhон байгаа.

Зоотехнигүүдэй, хонишод болон бусад хүдэлмэрилэгшэдэй олон жэлэй туршада нютагай шэрүүн hоонтой хонидые нарин ноохотой болгохо талаар үүлтэр hайжаруулгын хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулhанинь тэмдэглэнгүй гарахагүй бэшэ. Имагтал энэ хүдэлмэриин ашаар республика дотор тэгэжэ хэээр үгэхэ аргатай hүрэгүүд бии болгогдоhон байна.

Байгша ондо республикын мал ажалда, тэрэ тоодо хонин үсхэбэрилгэдэ зарим түхэй бэрхэшээлнүүд тохёолдоо. Августын 1-эй байдалаар нёдондоной энэ үеынхиhээ 46,5 мянган хурьга олон абтаад, хурьгад үхэл хорогдол багадхагдаа байна. Зуун эхэ хонин, эмэ түлгэ бүриhөө республика дотор 72 хурьган абтаа гэхэ гү, али нёдондонойхиhоо 9 толгойгоор олошоруулагдаа. Хонин hүрэгүүдэй хоролто хаяд хубиhаа үлүүгээр хорогдоо. Тиигэжэ бүхы хонидой тоо 90,5 мянган толгойгоор олошоруулагдажа, олонхи районууд, ажахынууд ноохо үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэhэн, үлүүлhэн байна. Энэмнай республикын хонин ажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай шанга ашаг үрэ юм.

Хоринн районой хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэд hайнаар ажаллажа гараа. Эдэнэр нёдондоонhоо 600 центнер ехэ ноохо үйлэдбэрилээ гэхэ гү, али 18 процентээр дээшэлүүлээ. Бүхы районоороо хонин бүриhөө дунда зэргээр 3,3 килограмм ноохо хайшалаа гэхэ гү, али 600 граммаар ехэ болгоо. Тиигэжэ ноохо үйлэдбэрилхэ түсэб 4 процентээр үлүүлэгдэжэ, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэб дүүргэгдээ. Нёдондоонhоо 7 мянган хурьгад олон абтажа, хонидой үхэл гарза нилээд хорогдоо, бүхы хонидынь тоо 18 мянгаар олошороо.

Партиин райком, районой гүйсэдком, тэрэнэй хүдөө ажахын управлени, совхозуудай дирекцинүүд хонишодой дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри ходо ябуулжа байдаг. Хурьгадые эхэhээнь саг соонь hалгааха, хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ, хонидые үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ гэхэ мэтэ шухала хүдэлмэринүүдые саг соонь, hайн шанартайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдадаг. Тиигэжэ энэ районой хонишод үнгэрhэн жэлнүүдтэ хонин ажалда түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхэ гэжэ оролдодог болоhониинь дамжа бишэ. Эндэ хонишодой томодхогдоhон бригаданууд байгуулагдажа hахалаа, хурьгадые түлжүүлхэ hургашадай үйлэдбэрилхэ бригаданууд эмхидхэгдээ. Эдэ бүгэдэнь ехэ үрэ ашагаа үгэжэ байна.

Хонин ажалые хүгжөөлгэдэ олохон ажахынууд hайн дүнгүүдые түйлажа байна. Зэдын районой «Коммунизм», Бэшүүрэй «Победа», Улаан-Үдын районой «Маяк» колхозууд, Хэжэнгын районой Чисаанын, Загаhатын совхозуудай болон бусад ажахынууд жэл бүхэндэ зуун эхэ хонин бүриhөө 90 гаран хурьгадые түлжүүлнэ. Зэдын районой «Коммунизм» колхозой эхэ хонидой 16 отарын 14-нинь зуун эхэ хонин бүриhөө 100, тэрэнhээ дээшэ хурьгад түлжүүлдэг. Бүхы колхозоороо үрэжүүлэгдэhэн зуун эхэ хонин бүриhөө (эмэ түлгэ тоолонгүйгөөр) 101,6 хурьган абтаад, томо болгогдожо байна. Энэмнай hайн дүн гэшэ.

Үбhэ тэжээлээр хүсэд хангагдадаггүй энэ колхоздо ямар аргаар иимэ олон түл абтажа, hайнаар томо болгогдоно гэшэб? Шэнжэлжэ үзэхэдэ, эндэ хонид hайнаар харууhалагдадаг, бүхы хүдэлмэринүүд сагтаа хэгдэдэг. [illegible] Энэ ушарта мал hайнаар харууhалагдадаг, [illegible] хонидые үрэжүүлгэдэ бэлдэхэ [illegible] хүдэлмэриин [illegible] ябуулагдажа, хурьгадынь hайнаар түлжүүлэгдэдэг байна.

Республикын хонин ажалые хүгжөөлгэдэ түрүү хонишодой бригаданууд ехэхэн хубитаяа оруулна. Байгша ондо хонишодой 259 бригада зуун хонин бүриhөө зуу, тэрээнhээ дээшэ хурьгадые түлжүүлжэ, эхэhээнь hалгааhан байна. Тэрэ тоодо Зэдын районой хонишодой 54 бригада, Сэлэнгэдэ — 32, Хэжэнгын районой — 32, Хоринн — 29, Хурамхаанай — 22, Яруунын — 16, Баргажанай — 15, Улаан-Үдын — 14, Хяагтын — 10, Мухар-Шэбэрэй, — 9, Түнхэнэй — 7, Захааминай — 7, Бэшүүрэй — 6, Ахын — 4 болон Загарайн районой — 2 бригада бии. Социалис Ажалай Герой, Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Даша-Нима Буодиевич Сундуев 587 эхэ хонинhоо 900 хурьга абажа, бүхыдэнь томо болгоо гэхэ гү, али зуун эхэ хонин бүриhөө 153 хурьга түлжүүлжэ, хонин бүриhөө 6 килограмм ноохо хайшалаа. Социалис Ажалай Геройнууд Гасрон Лубсанович Рабдаев, Валентина Гончиковна Романова, Ольга Энхеевна Сангадиева гэгшэд ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Хонишодой томодхогдоhон бригаданууд hайн үрэ дүнгүүдые түйлаа. Республикын солото хонишон Галина Дубшановна Доржиева (Анаагай совхоз) 900 эхэ хонинhоо 900 хурьга, Үдын совхозой ахалагша хонишон Георгий Мархаевич Бимбаев 1001 эхэ хонинhоо 1053 хурьга, Мухар-Шэбэрэй районой «Родина» колхозой ахалагша хонишон Георгий Михайлович Чулков 1212 эхэ хонинhоо 1237 хурьга, Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Александр Цырендоржиевич Жамьянов 1230 эхэ хонинhоо 1253 хурьга томо болгоо. Сэлэнгын совхоздо ахалагша хонишоноор hаяханай хүдэлжэ байhан, зоотехник мэргэжэлтэй Виктор Ефимович Шилов хоёрдохи жэлээ hайн үрэ дүнгүүдые түйлажа байна. Энэ жэлдэ отарынгаа 100 хонин бүриhөө 136,4 хурьга абажа, Сэлэнгын районой хонишодой түрүү зэргые толгойлжо ябана

Улаан-Үдын районой «Заветы Ильича» совхозой ахалагша хонишон Данзан Чимитович Бандаевай ажал хэрэг олонхи түрүү хонишодойхитой адлирхуу юм. Энэ жэлдэ тэрэ 100 хонин бүриhөө 126 хурьга түлжүүлжэ, хонин бүриhөө 4,8 килограмм ноохо хайшалаа. Арбадахи табан жэлэй дүнгөөр тэрэ СССР-эй ВДНХ-гай Главна Комитедэй Хүндэлэлэй дипломоор, «Москвич-412» автомобиляар шагнагдаа. Данзан Чимитов отара дээрээ гэр бүлөөрөө ажалладаг. Эдэнэртэ үхибүүдынь, мүн ажалладаг үхибүүдынь амаралтынгаа үедэ саг үргэлжэ туhалжа байдаг. Эдэнэр отарадаа үбhэ бэлдхэхэ хэрэгтэ онсо анхардаг. Үбэлжөөнэйнгөө дэргэдэхи сабшалан дээрэhээ жэл бүри 600 — 700 центнер үбhэ бэлэдхэжэ абадаг. Энэнь hайнаар үбэлжэхэ арга олгоно. Даажа байhан сабшалангаа жэл бүри утэгжүүлдэг, өөрөө уhалдаг юм. Мүн зунай, намарай сагта hүрэгөө бэлшээн таргалуулха гэжэ оролдодог, тиимэhээ хонидынь ходо тарган байдаг. Хонидоо өөhэдөө искусственна аргаар үрэжүүлдэг. Эдэ бүгэдэ хонишодто амжалта олгоно гээшэ. Иимэ жэшээнүүд олон.

Тэрэшэлэн арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ Хоринн совхозой ахалагша хонишон Карп Манхаевич Танганов hайнаар хүдэлжэ гараа. Тэрэ зуун хонин бүриhөө 122 хурьга түлжүүлээ юм. Сэлэнгын совхозой ахалагша хонишон Буладцырен Доржиевич Жапов 100 хонин бүриhөө 110 хурьга түлжүүлhэн жэшээтэй.

Республикын олонхи ажахынуудта түлгэнүүд hайнаар харууhалагдадаг боложо байна. Олохон хонишод даажа абаhан түлгэнүүдээ оролдосотойгоор харууhалжа, hайнаар ондо оруулhан байна. Тэдэнэрэй дундаhаа Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Содбо Эрдынеев 730 түлгэнүүдые харууhалжа, 98,5 процентыень ондо оруулаа. Мүн иимэ үрэ дүн Чисаанын совхозой ахалагша хонишон Владимир Балсуев түйлаhан байна.

Зуутан хонишодhоо гадна 100 хонин бүриhөө 90, тэрээнhээ дээшэ хурьга томо болгодог хонишод олон. Энэмнай баhал hайн үрэ дүн гэшэ. Эдэнэрые мүн лэ зуутанhаа дутуугүй урмашуулха ёhотойбди. Эдэнэр лэ хойшодоо зуутан боложо гараха бшуу.

Гэхэтэй хамта республикын колхоз болон совхозуудта хонин ажал хүгжөөлгэдэ ехэ дутагдалнууд бии байhаар. Хонидоо тэжээлээр хүсэд хангаагүй байhан дээрэhээ hүүлэй жэлнүүдтэ хонин бүриhөө 3,3 килограммhaa дээшэ ноохон абтанагүй. Гүрэндэ худалдагдаhан хонидой дунда зэргын шэгнүүр 30 килограммhaa дээшэлнэгүй. Тэрэшэлэн 100 эхэ хонин бүриhөө түл абалга, түлжүүлгэ доодо хэмжээндэ байhаар, хонид олоороо гарзалуулагдана. Байгша оной 7 hарын туршада зарим тэды амжалтанууд түйлагдаашье haa, хонин ажалай юрэнхы дүнгүүд бирагүй байhан зандаа. Зуун эхэ хонин, эмэ түлгэ бүриhөө оройдоо 73 хурьган абтаhан, арайхан 65 хурьган түлжүүлэгдэhэн байна. Абтаhан хурьгадай арбан процентнь гарзалуулагдаа. Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын, Загарайн, Хяагтын, Хэжэнгын болон Бэшүүрэй районуудай ажахынуудта 100 хонин, эмэ түлгэ бүриhөө 65—69 хурьган абтажа, миил 57—61 хурьган түлжүүлэгдэhэн байха юм. Хяагтын районой «Дружба» колхоздо, Мухар-Шэбэрэй «Авангард» совхоздо 100 эхэ хонин бүриhөө 42 хурьган абтаа. 34 ажахыда 100 эхэ хонин бүриhөө 60-haa үсөөн хурьгад абтаhан байна. Иимэ ажахынуудай тоодо Баргажанай районой Уланай, Хилганын колхозууд, Бэшүүрэй районой Бэшүүрэй, Охин-Булагай совхозууд, Зэдын районой «Октябрьский» совхоз, Хяагтын районой Ехэ-Нугын, «Пограничный» совхозууд болон бусад ороно.

Энэ жэлдэ түл абтахаар 766 мянган эхэ хонид үрэжүүлэгдээ hэн. Бодото дээрээ 654,7 мянган хурьгад абтаа гэхэ гү, али 111 мянган хурьгад дутуу абтаhан жэшээтэй. Илангаяа Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын, Сэлэнгын болон Хяагтын районуудай ажахынуудта олон түл дутуу абтаhан байха юм.

Ямар ушар шалтагаанhаа иимэ байдал тохёолдоноб? Нэн түрүүн хонидой үрэжүүлгэдэ бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэ горитой дутагдалнууд үзэгдэдэг. Хурьгад оройтожо эхэhээ hалгаагдана, тиимэhээ эхэ хонид саг соогоо таргалуулагдангүй байжа, үрэжүүлгын болзор унжагайржа, олон хонид дабхар үрэжүүлэгдэхэ баатай болоно.

Баргажанай районой Уланай болон Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудта нёдондо 11 мянган хурьгад аяар август hарада эхэhээ hалгаагдаа hэн. Энэ үедэ Уланай колхоздо 4100 эхэ хонидынь туранхай байшоо. Тиимэhээ эндэхи 100 эхэ хонин бүриhөө 59 хурьгад абтаhан байна бшуу. Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта, «Авангард», «Забайкалец» совхозуудта хурьгадынь угаа орой илгагдаа hэн. Бэшүүрэй районой Хёлгын совхоздо энэ жэлдэ 100 хонин бүриhөө оройдоо 55 хурьганай абтаашье haань, энээнhээ зохихо тобшолол хэгдээгүй, мүнөө үедэ эхэ хонидоо үрэжүүлгэдэ бэлдэхээе орой оролдоногүй. Эндэ августын 10 хүрэтэр хурьгадынь эхэhээ hалгаагдаагүй байгаа.

Ажахынуудай олохон хүтэлбэрилэгшэд, зооветеринарна мэргэжэлтэд хурьгадай эхэhээ саг соогоо hалгаагдадаггүйе хонишодой дуталдаhанhaa шалтагаан баридаг. Зүгөөр энэ асуудалые шэнэ гуримаар шиидхэхэ дүй дүршэл республика дотор бии болонхой. Хоринн районой Үдын совхоздо, Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо болон бусад олон ажахыда хэдэн жэлэй туршада hурагшадай үйлэдбэриин бригадын хүсөөр эхэhээ hалгаагдаhан хурьгад харууhалагдана. Иимэ ажал хэхэ ба амарха лагерьнуудай байрануудые ажахынууд hургуулинуудта бүтээжэ үгэдэг байна. hургуулиин 7—9 классуудай hурагшадые шэлэн абажа, багшанарай хүтэлбэри доро тиимэ бригадануудые эмхидхэдэг гуримтай. Июниин эхеэр хурьгад эхэhээ hалгаагдажа, зунай сагта харууhалхаар эдэ бригаданuудта даалгагдадаг байна. Иигэжэ хурьгадые саг соонь эхэhээ hалгааха, тэдэниие hайнаар харууhалха асуудал шиидхэгдэнэ бшуу. Мүн hурагшад амарха зуураа ашатай туhатай ажал хэнэ гээшэ. Жэшээнь, Анаагай совхоздо hурагшадай үйлэдбэриин иимэ бригада 13 хүнhөө бүридэжэ, hурган хүмүүжүүлэгшээр нэгэ хонишон табигдаад, 2500 хурьгадые харууhална. Мүн эды шэнээн хурьгадые Үдын совхоздо 15 hурагшадhaa бүридэhэн бригада харууhалдаг байна. Энэ бригада баян дүй дүршэлтэй болонхой. Нёдондо жэлэй дүнгөөр Үдын дунда hургуули автобусоор, хүнгэн автомобиляар шагнагдаа hэн. Бригадын бүхы гэшүүд үбэлэй амаралтын үедэ совхозой мүнгөөр Москва ошожо, ВДНХ хараhан байна. hурагшадай үйлэдбэриин иимэ бригаданuудай дүй дүршэл согсологдожо, бүхы колхозуудта, совхозуудта болон хүдөөгэй hургуулинуудта хэрэглэхээр дурадхагдаа hэн.

Жэлhээ жэлдэ Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй, Хяагтын районуудай олохон ажахынуудта эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ зоотехническэ эрилтэнүүд тоогдодоггүй байна. Имагтал эдэ районуудта жэл бүри түл үсөөн абтадаг. Жэшээнь, Улаан-Үдын районой «Дружба» колхоздо хонид жэл бүри искусственна аргаар үрэжүүлэгдэнэгүй. Колхозой ахамад зоотехник А. К. Чебунин энэ түрүү онол аргые тоодоггүй байhанаа сэхэ мэдүүлнэ. Нёдондо тус ажахыда бии байгаа 162 хусануудай 118-ниинь гологдоо hэн. Тиигээшье haaнь, тэдэ хусанууд эхэ хонидто hула табигдаhан байха юм. Энээнэйнь үрэ дүн энэ жэлдэ харагдаа, 100 эхэ хонин бүриhөө миил 58 хурьгад абтажа, бүри үсөөниинь томо болгогдоhон байха юм. Энэ жэлэй августын 1-дэ отарануудай шэнээр бүридхэгдөөгүй, эхэ хонидойнь хүсөөр hула байгаашье haaнь, эдэ отарануудта хусанууд hула табигдашаhан байна. Иигэжэ хонидынь баhал ямаршье гуримгүйгөөр, муу шанартай хусануудаар үрэжүүлэгдэжэ байна бшуу.

«1981 ондо колхоз ба совхозуудта хонидой искусственна үрэжүүлгэдэ бэлдэхэ ба тэрэниие үнгэргэхэ тухай» гэhэн асуудалые республикын Министрнүүдэй Совет августын 11-дэ хаража үзөөд, тусхай тогтоол баталан абаа. Тус тогтоол дотор техник-үрэжүүлэгшэдые шэлэн олохо, hурган бэлдэхэ асуудалда онсо анхарал хандуулагдажа, үрэжүүлгын пунктнуудые бариха, заhабарилха, хэрэгтэй болохо зүйлнүүдээр гүйсэд хангаха гээшэ тон ехэ удха шанартай гэжэ тэмдэглэгдээ.

Олонхи колхоз ба совхозуудта хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэгтэ горитойхон дутуу дунданууд дайралдана гэжэ мэдэрхэ ёhотойбди. Илангаяа Улаан-Үдын районой «Авангард», «Советская Россия», «Дружба» колхозууд, «Заветы Ильича» совхоз, Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхоз, Сэлэнгын районой «Бестужевский» ба Кировэй нэрэмжэтэ совхозууд, Мухар-Шэбэрэй районой Суулгын, «Авангард», «Забайкалец» совхозууд бирагүй байдалтай.

Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын районуудта жэл бүри техник-үрэжүүлэгшэдэй олоор дуталдадаг дээрэhээ энэ шухала хэрэг ямаршье бэлдэхэлгүй хүнүүдтэ даалгагдажа, хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ технологи хазагайруулагдана, үрэжүүлгын болзор унжагайруулагдана.

Мүнөө жэлэй үрэжүүлгын үедэ 1050 пункт хүдэлгэгдэжэ, бүхы хэрэгсэлнүүдээр гүйсэд хангагдаха ёhотой. Гэхэтэй хамта 1981 ондо хүдэлхэ 330 пунктын барилга, заhабарилта унжагайрна. Мүн тиихэдэ «Зооветснаб» нэгэдэл урда жэлнүүдтэл мэтэ ажахынуудые шприц-катетернүүдээр гүйсэд хангаадүй байhаар. «Зооветснабай» Баргажанай филиал Хурамхаанай районой ажахынуудые искусственна үрэжүүлгын хэрэгсэлнүүдээр хангаадүй зандаа.

Бэшүүрэй, Хяагтын районуудай ажахынууд хонидой искусственна үрэжүүлгэ эхилээ гэбэшье, малынь хүсэд хүшэлжэ шадаагүй, туранхайнууд.

Республикын племпредприятинуудта 1035 хуса бии. Эдэ колхоз болон совхозуудай бүхы эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүрэнгэ үгэжэ шадаха байна.

Гадна колхоз болон совхозуудта 25,4 мянган хуса бии. Тиигээшье haaнь зарим ажахынуудта хусануудые үрэжүүлгэдэ hайнаар бэлдэдэггүй дээрэhээнь, үрэжүүлгэдэ горитойхон haaд ушаруулагдана. Жэшээнь, нёдондо Сэлэнгын совхоздо хусануудынь имагтал таряанай поли дээрэ адуулагдажа, үлүүсэ тээрүүлhэн аад, хүрэнгэ үгэжэ шадаагүй, хонидоо муу хусануудаар ороондо оруулаа hэн. Тиигэжэ совхоз мүнөө жэл мүртэй түл абаагүй. Энэ ябадалай түлөө хэншье хэhээгдээгүй.

Хурамхаанай районой Дэрээнэй совхозой хусанууд мүнөө жэлэй үрэжүүлгын хаhада орой бэлдэгдээгүй байна. Зооветмэргэжэлтэдэй анхаралаа хандуулдаггүй дээрэhээ хусанууд тордигдоогүй, туранхай байна. Хусада үгтэhэн таряа талханай зүйл гахайда эдюулэгдэнэ. Хусашан архидана. Энэ ябадал усадхахын тула хүдөө ажахын управлени зохисотой хэмжээнүүдые абажа, гэмтэ хүнүүдые харюусалгада хабаадуулха аабза гэжэ hанахаар.

Улаан-Үдын районой «Восход» колхоздо 90 хусануудынь баhал туранхай. Гэхэ зуура, ахамад зоотехник Г. В. Калашников үрэжүүлгын кампанида бэлдэхэ хэрэгтэ анхаралаа огто хандуулнагүй. Отаранууд эмхидхэгдэнэгүй, үбшэн, туранхай хонид тусхай бүлэг болгогдон илгагданагүй.

Имагтал hүрэг дотор эхэ малай тоо олошоруулhанай ашаар лэ хонин ажалаа ашаг үрэ ехэтэй болгожо шадаха байнабди. Тиихын тула гүрэндэ түлгэнүүд лэ түрэhэн жэлдээ тушаагдаха ёhотой. 3—4 жэлэй туршада эрьенүүдые үсөөрүүлжэ, эхэ малай тооё 15—20 процентээр олошоруулха хэрэгтэй. Энээнэй ашаар бүхы hүрэгэймнай 60 процентнь эхэ мал болохо ёhотой. Энэ шухала асуудал мүнөө үедэ манда тон ааляар шиидхэгдэнэ. Олонхи ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд ба мэргэжэлтэд тэжээл дуталдана гэhэн шалтаг урдаа дурдаад, эхэ малай тоо толгой олошоруулхые оролдоногүй, хурьгадые шахан таргалуулха хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулна.

Эрхирэгэй болон Үдын совхозууд жэл бүри үбhэ тэжээлээр дуталдадаг гээшэ. Тиибэшье эдэ совхозуудта хурьгадые шахан таргалуулха хэрэг ёhотоор эрхилэгдэнэ. Үдын совхоздо май hарын эхеэр 4700 хурьгад эхэhээ hалгаагдажа, дунда зэргээр 15 килограмм шэгнүүртэйгээр шахан таргалуулгада табигдаhан байгаа. Тэдэ малые 4 хүндэ даалгажа, трактор, КТУ-10 түхэлэй тэжээл тараадаг түхеэрэлгэ, шэрүүн тэжээл буйлуулха ИРТ-165 агрегат үгтөө. Тиихэдэ үбhэн, holоомон, сенаж, ногоонoй гурил хубааряарнь үгтэжэ, мал hайнаар харууhалагдан, яhала таргалаа. Май, июнь, июль hаранuудта хурьган бүхэн суудхэдээ шэгнүүрээ дунда зэргээр 126 граммаар нэмээhэн байна. Эдэ мал сентябрь hарын эсэс багта дунда зэргээр 32—35 килограмм шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушаагдахаар түсэблэгдэнэ. Иигэжэ хурьгадые шахан таргалуулха гээшэ тон олзо ехэтэй гэжэ эли тодоор гэршэлнэ. Тушаагдаhан 1 центнер хурьгадhaa 28 түхэригэй олзо оруулагдаха. Мүнөө үедэ эдэ хурьгадай ноохон хайшалагдажа, килограмм тухай продукци үгэнэ. Энээнэй ашаар совхоз 50 центнер ноохо нэмэжэ абаха байна. Иимэ жэшээнүүд яhала олон. Иимээр хүдэлхэ арга боломжо ажахы бүхэндэ бии.

Үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри түргэнөөр, нэгэ жэл соо үрэ дүнгүүдээ харуулдаггүй байhаниинь элитэ. Энэ хэрэг ёhотоор эрхилхын тула отарануудые ноохонойнь классаар, наhанайнь зэргэээр илгаха гээшэ тон ехэ удха шанартай.

Зэдын районой «Коммунизм», Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудта, Хэжэнгын районой Загаhатын совхоздо хонидой үүлтэр hайжаруулха талаар ябуулагдадаг хүдэлмэриин дүршэлые халан абамаар. Буряадай хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлгын институтдай эрдэмтэдэй хүтэлбэри доро Загаhатын совхоздо hүүлэй табан жэлэй туршада хонидой үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри ябуулагдажа, ноохо абалга 10 процентээр, мяха үйлэдбэрилгэ 12 процентээр дээшэлээ, малай тоо 13,9 процентээр олошороо. Мүнөө жэл совхозой 19 мянган хонидой тус бүриhөө дунда зэргээр 4,2 килограмм ноохон хайшалагдаа. Тиихэдэ 9 мянган эхэ хонидой тус бүриhөө 5 килограммhaa дээшэ ноохон абтаа. Түрүү хонишон М. М. Шалуев 100 эхэ хонин бүриhөө 105 хурьга абажа, хонин бүриhөө дунда зэргээр 5,6 килограмм ноохо хайшалаа. Гэхэ зуура, хүршэ, тон адли эрхэ байдалтай Чисаанын совхоздо хонин бүриhөө дунда зэргээр 1 килограммаар бага ноохон хайшалагдаhан байна бшуу. Энэ ушар үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэриин тад ондоогоор эрхилэгдэдэгые эли тодоор гэршэлнэ. Загаhатын совхоздо хонидой үүлтэр hайжаруулха хэрэгтэ ажахын ахамад зоотехник Д. Б. Батомункуев ба зоотехник-селекционер А. А. Хадановай оруулhан хубитань угаа ехэ.

Гэхэ зуура республикын олохон ажахынуудта хонидой үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри доодо хэмжээндэ ябуулагдана. Илангаяа отаранuудые бүридэлгэдэ дутуу дунданууд дайралдана. Бэшүүрэй, Улаан-Үдын районуудай ажахынуудта отаранuудые бүридхэхэ хэрэг имагтал үбшэлhэн хонидые илгалгаар, шэнэ зуhаг хонидые нэмэлгээр хизаарлагдашана. Сэлэнгын районой «Эрдэм» колхоздо, Кировэй нэрэмжэтэ совхоздо, Бэшүүрэй районой «Дружба» колхоздо, Охин-Булагай ба Хёлгын совхозуудта отаранууд классаараа, наhаараа илгагдаагүй зандаа. Республикын болон районуудай [illegible] гэдэлнүүдэй мэргэж[illegible] нидой үүлтэр hайж[illegible] хэрэгые муугаар [illegible] Тиин Түнхэнэй [illegible] рондын племнэгэдэ[illegible] гэжэлтэд бүхы хон[illegible] нитировкошье хээгү[illegible] шоо.

hүүлэй жэлнүүд[illegible] дые муугаар тэ[illegible] жэл бүри тураадаг [illegible] хонин ажалhaa абта[illegible] дукциин хэмжээн [illegible] Хонидой ноохоной [illegible] hайжаруулхын, бэ[illegible] нүүр дээшэлүүлхы[illegible] Хойто-Кавказай нар[illegible] hото үүлтэрэй хонидо[illegible] нютагай үүлтэрэй [illegible] шуhантай холихо [illegible] ехэ удха шанартай, [illegible] лаар Түнхэнэй, Я[illegible] районуудай зарим [illegible] нуудта дүй дүршэл, [illegible] рүүлэгдэжэ эхилээ, [illegible] дынышье муу бэшэ. Т[illegible] халанъ юуб, гэхэдэ, [illegible] түл абтана, ноохони[illegible] ута, шэгнүүрынышье [illegible]

Жэл бүри тох[illegible] ган гасуурhaa боложо [illegible] най ажахынууд үбhэ [illegible] лээр дуталдана гээшэ, [illegible] байдал мүнөөшье жэ[illegible] хёолдоод байна. Ушар[illegible] мэhээ ондоо область [illegible] заарнуудай газар дэ[illegible] hэ тэжээл бэлдэхэ [illegible] болонобди. Иимэ [illegible] лоорнь үбhэ тэжээлэ[illegible] тайгаар гаргашалха [illegible] тон ехэ удха щанарта[illegible] hэ тэжээл буйлуулха, [illegible] гаргашалха талаар [illegible] ажахынуудта hайшаалт[illegible] дүршэл бии. Нёдондо [illegible] шүүрэй, Сэлэнгын, [illegible] Шэбэрэй, Хоринн, [illegible] районуудта бүхы бүдү[illegible] жэал буйлуулагдажа, [illegible] рынь hайжаруулагдаhа[illegible] гаа. Энэ тон зүб гээшэ, [illegible] луулагдаагүй үбhэ т[illegible] 65-75 процентнь, hолоо[illegible] 30-40 процентнь [illegible] туhагүйгөөр, хии талаа[illegible] гашалагдана гэжэ бүг[illegible] мэдээжэ. Энээнhээ ул[illegible] лан, мүнөө жэл бүхы [illegible] тэжээл заабол буйлуу[illegible] ха ёhотой. Энээниие [illegible] лүүлхэ арга боломжо [illegible] бүхэндэ бии. Энээндэ [illegible] hайн бэлдэхэ хэрэгтэй. [illegible] лэй үедэ хонидто нар[illegible] шэлбүүhэ эдюулхэ гээш[illegible] ехэ удха шанартай. [illegible] ажахынуудта энэ хэрэг [illegible] додоггүй, баалалтын [illegible] сөөр январь-февраль [illegible] нуудта нарhанай шэлб[illegible] ёhын тэдыдэ хонидой [illegible] нуудта асарагдадаг [illegible] тай.

Мүнөө үедэ угаа [illegible] салгатай хаhа — үбhэ [illegible] жээл бэлэдхэлгэ түлэг[illegible] даа ябажа байна. Хони[illegible] олонхи бригаданууд [illegible] дынгөө участок дээрэ [illegible] сабшана. Тэед өөhэдын[illegible] шалантайшье haa, зарн[illegible] нишод үбhэ тэжээл бэ[illegible] нэгүй. Мүнөөдэрэй ш[illegible] зорилгонуудай нэгэн ю[illegible] хэдэ, хонишон бүхэн [illegible] дынгөө малые үбhэ [illegible] лээр хангахын [illegible] оролдолго гаргаха ё[illegible] Хонишодой үбэлжөөнэй[illegible] сада ургаhан халаахай, [illegible] мэдэhэн сабшагдажа, [illegible] лэгдөөд, тусхай хорё[illegible] хадагалагдаха ёhотой.

Үбэлжэлгэ амжалтата[illegible] үнгэргэхын тула малы[illegible] нөө үедэ hайн бэлша[illegible] адуулжа, таргалуулха [illegible] шухала. Тарган мал [illegible] түл үгэдэг гэжэ бү[illegible] мэдээжэ. Намарай туш[illegible] гоондо, полиин үлэ[illegible] хонидоо адуулан тарг[illegible] жа шадаа haa, hайн ту[illegible] хамнай дамжаггүй. А[illegible] нуудай хүтэлбэрилэгшэ[illegible] ветмэргэжэлтэд хониш[illegible] хэндэ малаа адуулха [illegible] тогуудые хубаарилан [illegible] уялгатай. Энээнэй хажу[illegible] үбэлэйнгөө бэлшээрине[illegible] лаар гэшхүүлхэгүй [illegible] тон шухала.

Үбэлэй байрануудые [illegible] нээр бариха, хуушануу[illegible] hэльбэн шэнэлхэ, ху[illegible] дые заhабарилха гээш[illegible] жэлгэдэ бэлдэхэ гол[illegible] далнуудай нэгэниинь [illegible] но.

Хонидой искусственн[illegible] жүүлгэ hайнаар үн[illegible] гээшэ шухалын шухала[illegible] далнуудай нэгэн болон[illegible] харюусалгатай хэрэгэй[illegible] раар ябуулагдаhанhaa [illegible] ондо түл абалгамнай [illegible] даха байна бшуу. Мү[illegible] хэдэ 1982 оноймнай [illegible] түсэбүүд баhал энээнт[illegible] та холбоотой. Хонин [illegible] hөө хурьга абажа түл[illegible] зорилго хадаа хүи бү[illegible] ажахын хүтэлбэрилэгш[illegible] хэнэй, мэргэжэлтэн б[illegible] дайшалхы хараа түсэб[illegible] хо ёhотой. Тиимэ дээр[illegible] хонидые искусственна [illegible] үрэжүүлхэ талаар рес[illegible] кын Министрнүүдэй С[illegible] даабарине район бүхэн[illegible] хы бүхэн бэелүүлхэ [illegible] тай.

Хүдөө ажахыда ха[illegible] бүхы хүдэлмэришэд, а[illegible] хүтэлбэрилэгшэд, хүдө[illegible] хын управлениинуудэй, [illegible] хынуудай, племнэгэд[illegible] дэй, племпредприятин[illegible] бүхы мэргэжэлтэд мүн[illegible] лэй түсэб даабарин[illegible] дүүргэхэ, 1982 ондо [illegible] ехэ амжалта түйлаха [illegible] гэжэ найдагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хэжэнгын районой Загаhатын совхозой хонишон, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Ц. Дамшаева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

О

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhaa): **хонишод, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Р. Н. Рампилова — «50 лет Октября» совхоз (Хэжэнгэ), Д. Ш. Шойнжонов — Загаhатын совхоз (Хэжэнгэ), С. Г. Григорьев — «Заречный» совхоз (Зэдэ), Д. В. Доржиев — Хурамхаанай совхоз, Ц. А. Цыдендамбаева. — «Коммунизм» колхоз (Яруунa).**

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

РЕСПУБЛИКЫН ХОНИШОДОЙ ЗҮБЛӨӨН

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ ЕХЭ ЗОРИЛГОНУУД

ЭЛИДХЭЛ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЭ

ХУРЬГАДЫЕ ХАРУУҺАЛХА БЭЛЭН БЭШЭ

[illegible] зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаhан [illegible] районой Карл [illegible] нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой Б. Сундуев хурьгадые абаха [illegible] хөөрэбэ. Тэрэ хони үсхэбэрилгэдэ 25 жэлэй туршада ажаллана. [illegible] 100 эхэ хонин бүриhөө 98 хурьган тулжүүлжэ байна.

— Колхозой эхэ хонидой 18 бригадын 12- [illegible] хонин бүриhөө хурьга [illegible] КПСС-эй XVI съездын делегат О. Э. [illegible], В. С. Малатханова, А. Х. Ламуева, Р. Б. [illegible] Суута хонишон нүхэр [illegible] байгша ондо 100 [illegible] хонин бүриhөө 153,3 [illegible] хонин бүриhөө 6,06 [illegible] нооhо абаhан байна. [illegible]

лаи буйлуулжа эдюулэхэ болонобди. Иланаа ган гасуур энэ жэлдэ тэжээлээ гамтайгаар, шанаржуулан хэрэглэхэ гэжэ шухала мүн. Колхозоймнай 3 отделени соохоо Владимир Очировай эрхилдэг манай отделенин хонишод шалгараа. Минии даадаг hүрэг эхэ хонид табадахи жэлээ хурьгалаад, мүнөө голодонходо гаргагдахань. Түрүүшынхиэ хурьгалха хонидые даажа абахадаашье бидэ онсо hайнаар айлгалажа, абаhан уялгаяа заабол бэелүүлхэбди,— гээд, Дашанима Сундуев найдуулан хэлээ.

— Манай совхоз байгша ондо [illegible] 5264 хурьга олоор абажа тулжүүлхэ уялгатай. [illegible]

— Хурьга абаха [illegible] бэлэн бэшэ. [illegible]

Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Г. Ибжанов үнгэрhэн жэлэй [illegible] Энэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриhөө 105 хурьга абажа, хонин бүриhөө 3,3 килограмм нооhо хайшалhан байна. [illegible] Энэ эхэ хонидынь Хойто-Кавказай сэбэр үүлтэрэй хүсын үрөөр үрэжүүлэгдэдэг байна. Һүүлэй дүнгүүдые зэргэсүүлэн харахада, hайжаруулагдаhан үүлтэрэйнь хонидhоо нооhон ехээр абтана. Саашадаашье энэ хүдэлмэреэ үргэнөөр ябуулха байhанаа дүршэлтэй хонишон хэлээ.

[illegible] тэжээлээр эдеэлүүлэгдэжэ hурашоо. Хэрбээ талха тэрэнэй багаар үгтэбэл, нооhон доошолно. Тиимэ hэн тула бидэ хонишод зунай сагта hүрэгөө hайнаар бэлшээрэжэ хүсэд таргалуулхаhаа гадна, бии байгаа тэжээлээ заабол шанаржуу-

ХОНИШОДЫЕ ҺУРГАХА, ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

Арадай депутадуудай Зэдын районно Соведэй гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин начальник Л. М. Мадагуев элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ, hүүлэй жэлнүүдтэ районойнгоо хони үсхэбэрилгын хүгжэлтэ болон ушарhан дутагдалнууд тухай тогтоо. Сагай уларилай таарамжагүй байhанhаа уламжалан, үнгэрhэн табан жэлэй туршада Зэдын райондо хонидой ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар бииратай дүн туйлагдаагүй. Хони, хурьгад олоор гарзалжа, нооhоншье багаар абтаа. Үнгэрhэн жэлнүүдэй бэрхэшээлнүүдhээ тобшолол хэжэ, хонишодойнгоо ажалые hайнаар эмхидхэжэ, байгша ондо үрэжүүлэгдэhэн зуун эхэ хонин бүриhөө 83 хурьга тулжүүлhэн байна. Тиихэдэ «Коммунизм» колхозой хонишод зуун эхэ хонин бүриhөө 101 хурьга абаа. Суута хонишод Социалис Ажалай Геройнууд Г.-С. Г. Цыремпилова, Г. Л. Рабдаев гэгшэд 100 эхэ хонин бүриhөө 116—121 хурьга тулжүүлhэн байна. Энэ жэлдэ Бооцын, «Заречный» совхозуудай хонишод хонин бүриhөө нооhо ехээр абаа. Тиин гэhэй үүлтэртэ хони олоор үсхэбэрилдэг Борьёогой, «Октябрьский» совхозууд, Доржи Банзаровай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд нооhо багаар тушааба. Ушарынь хадаа эдэ ажахынуудта хонишодые түрүү онол аргада, дүй дүршэлдэ hурган хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри ябуулагдахаяа болишоо. Жэшээлбэл, үнгэрhэн жэлэй туршада «Октябрьский», «Заречный», Борьёогой совхозуудта 67 отарада хонишодынь hэлгэгдэhэн байна. Ерэхэ жэлдэ тул абахаар 140 мянган эхэ хони искусственна аргаар үрэжүүлхэбди. Мүнөө эхэ хонидой бүхы отаранууд бүридхэгдэнхэй. Һүрэг хонидой хүшэ тамир урдынхиhаа hайн.

Залуу хонишодые hурган хүмүүжүүлхэ гээшэ шухала хэрэг. Ажахынуудтамнай hүүлэй жэлнүүдтэ хонидой байра шэнээр баригданагүй. Бии байhан байранууд, хонишодой гэрнүүд хуушаржа муудашоо. Энэ табан жэлдэ hүрэг хонидой байрануудые таарамжатай зохидоор, шэнэ проектээр барижа захалбал hайн бэлэй. Ушарынь хадаа оньhон түхеэрэлгэнүүдые тодхоходо таарамжатай байха юм. Районой ажахынуудта хонишоноор хүдэлхэ залуушуул олон байдаг. Гэбэшье хонишодой эрилтэ хүсэд дүүрэн хангагдана гэхын аргагүй. Залуу хонишоднай гэр бүлэ болоходоо, гоё hайхан мебель, хибэс, гэр доторой хэрэгсэлнүүдые худалдажа абаха дуратай байдаг. Теэд иимэ эд бараан худалдаа наймаанда хомор байдагтань халагламаар. Районодомнай мүнөө үедэ хони үсхэбэрилгэдэ залуушуулые олоор хабаадуулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Энээндэнь комсомолой организаци горитой туhа хүргэнэ.

Хони олоор үсхэбэрилхын хажуугаар тэжээл элбэгжүүлхэ гээшэ шухала. Үбhэнhөө гадна, донник болон олон жэлэй ногоо ехээр тарижа хуряадаг болохомнай. Тиихэдэ дүршэлтэй хонишодой онол аргануудые шудалха hургуули эмхидхэгдэхэ. Тэжээлээ шанаржуулан буйлуулжа эдюулхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдахаар хараалагдана. Ерэхэ жэлдэ манай районой хонишод үрэжүүлэгдэhэн 100 эхэ хонин бүриhөө 85 хурьга тулжүүлхэ уялгатай. Тобшолон хэлэбэл, түрүүшүүлэйнгээ дүй дүршэлые шадамараар шудалжа нэбтэрүүлбэл, хонин бүриhөө хурьга абаха арга боломжо хонишодой бригада бүхэндэ бии гээшэ гэжэ Л. Мадагуев тэмдэглээ.

— Үнгэрhэн жэлнүүдэй ган гасуур манай хонишодто шангахан шалгалта хэhэн байна. Бүхы hүрэгөө бүрин бүтэнөөр ондо оруулхаhаа гадна, хурьга олоор абажа, нооhо ехээр хайшалхын тула хонишоднай горитой оролдолго гаргаа. Бидэ дүнгүүдээ согсолходоо, гансал эрхимлэгшэдые тэмдэглээд гарадагбди. Тиихэдэ мүрысөөндэ шалгарагшадай удаа дундуур дүн туйлагшад бии байха. Мүн 100 эхэ хонин бүриhөө жэл бүхэндэ 40—50 хурьганhаа олон бэшые тулжүүлдэг хонишод захаhаа бии. Эдэнэр тухай, хүдэлмэри, шадабари тухайнь үнэн зүрхэнhөө хэлсэжэ, гээгдэлдэ ородог ушар шалтагыень элирүүлдэггүй дутагдалтайбди. Хэрбээ энэ талаар тодорхой хүдэлмэри ябуулhан байбалнай, адли эрхэ байдалтай аад, нимэ үсөөнөөр хурьга абагшад хорохол hэн — гээд, КПСС-эй Гусиноозёрскын горкомой нэгэдэхи секретарь А. С. Аржанович хэлээ.

Тул абалгын үедэ районой болон городой предприяти, эмхинүүдhээ олон хүн ажахынуудта эльгээгдэдэг. Теэд эдэнэрые хонишод хурьгашанаар абаха дурагүй байдаг. Бригададань эльгээгдээшье hаань, хурьгашанай бэшэ, харин хамhабаринн элдэб ажал бүтээлгэдэг байна. Тиигэжэ туhа хүргэхөөр ерэгшэднай түлөөhэ багатай хүдэлмэри хэжэ, дураа гутахаhаа гадна, хурьгашанай дүй дүршэлдэ оройдоошье hурапагүй. Энээнhээ уламжалан hүүлэй жэлнүүдтэ ажахынуудтамнай дүршэлтэй хурьгашад эрид үсөөрөө. Саашадаа иланаа хурьга үсөөнөөр абадаг хонишодой бригаданuudта 3—4 хурьгашание эльгээдэг болохо хэрэгтэй. Тиихэдэ зуутан хонишондо заабол 5—6 хүние хурьгашанаар эльгээжэ, түрүү онол аргадань hургажа, дүршүүлхэдэ яhала туhатай байхал.

Мүнөө ажахынуудаймнай хонишодой бригаданuudай 80 процентнь зеленко тариха хахалагдаhан газартай. Энэ участогаа hайнаар ашаглаха гээшэ баhа шухала. Эндэhээ гансашье тэжээл ехээр абаха бэшэ, мүн эхэ хонидойнгоо үрэжүүлэгдэхынь урда тээ бэлшээжэ хүшэлүүлхэ эрилтэ табигдана. Байгша ондо дахяад гандашоо. Сагай уларилай энэ бэрхэшээлые хараадаа абажа, хонишодой бригада бүхэн 40—60 центнер халаахай, мүшэр суглуулжа нөөсэлhэн байна. Тодорхойлбол, районоймнай хонишод арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ хараалhанаа сүм бэелүүлхээр эрмэлзэнхэй ажаллана гэжэ нүхэр Аржанович нэмэбэ.

Загарайн районой «Дружба» колхозой ахалагша хонишон Б. Балданов байгша ондо 100 эхэ хонин бүриhөө 104 хурьга тулжүүлжэ, хонин бүриhөө 3,1 килограмм нооhо хайшалжа, хурьган бүхэнөө 19 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэhээнь hалтааhан тухайгаа тэмдэглээ. Ерэхэ жэлдэ тэрэ 100 эхэ хонин бүриhөө 105 хурьга абажа, хонин бүриhөө 3,5 килограмм нооhо хайшалжа тушааха зорилго хараалаанхай. Совет Армида алба хэhэнэйнгээ удаа зургаан жэлэй туршада эхэ хонидые харууhалжа байhан энэ нүхэрнай комсомол-залуушуулай бригада ударидадаг юм. Тэрээнтэй хамта hамганинь, хоёр дүүнэрынь таhалгаряагүй ажалладаг. Хурьга абалгын үедэ залуу хүбүүд, басагад эндэ ажаллахаяа дуратайгаар ерэдэг. Ажахы бүхэндэ комсомол-залуушуулай хонишодой бригаданuud улам олошоржо, дүй дүршэлынь үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэдэг байбал, зохид бэлэй гээд, ахалагша хонишон Б. Балданов үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

ОНШЫЕНЬ ОЛОХОЛ ХЭРЭГТЭЙ

— Хурьга олоор абажа, тулжүүлээд, эхэhээнь hалгааhанай hүүлээр дүршэлгүй гү, али харюусалгагүй хүндэ даалгажа, заhаршагүй алдуу гаргаха ушар али олон дайралдадаг,— гээд, Хориин районой Үдын совхозой директор Ц. Ж. Ширапдоржиев хэлэхэ зуураа, саашань иигэжэ үргэлжэлүүлбэ. Эхэhээ hалгаагдаhан хурьгадай гарзые хороохын тула манай совхоздо элдэб онол арга хэрэглэгдэhэн байха. Тиихэдэ hүрэг хурьгадые даажа абаха хонишодой дуталдахада, дүршэлгүй хүндэ даалгадаг байгаабди. Энээнhээ уламжалан, яhала hайнаар тулжүүлэгдэhэн хурьгад эхэhээ hалгаагдаhаар лэ үхэл гарзада ородог hэн. Һүүлэй жэлнүүдтэ хони үсхэбэрилгээ тусгаар мэргэжүүлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа захалхадаа, одоошье таарамжатай онол аргыень олоо хэбэртэйбди. Тодорхойлбол, манай совхозой нэгэ отделенидэ эхэ хонидой hүрэг шэнэлхээр эрхим үүлтэрэй эмэ хурьгад суглуулагдажа харууhалагдана. Харин нүгөөдэ отделенидэнь эрэ хурьгад суглуулагдажа, томо болгогдон тоонрюуулагдажа, шахан таргалуулагдаад, мяханай комбинадта тушаагдаа. Иигээд ерэхэдээ эхынгээ hүнhөө hалгаагдаhан хурьгаднай ээзгүй мэтэ үншэрүүлэгдэн хаягдахаяа болео. Манайда эхэ хонидой бригаданuudые томодхохо хүдэлмэри ябуулагдаhаар үнинэй. Һүүлэй дүнгүүдые согсолон харахада, томодхогдоhон бригаданuud эрхим дүн туйлана. Жэшээлбэл, Г. М. Бимбаев жэл бүри мянган эхэ хонин оүриhөө 1000 хурьга тулжүүлнэ. Саашадаа гансашье эхэ хонидоо бэшэ, мүн зуhагуудай, тулгэнүүдэй отарануудые томодхохоор хараалнаабди. Энээнэй hайн талань гэхэдэ, залуушуул хони үсхэбэрилгэдэ олоороо ажаллаха аргатай болоно. Бидэ бригаданuudые томодхоходоо, хүтэлбэрилэгшөөрэнь заабол дүршэлтэй, зуутан-хонишонинге томилнобди. Иигээд ерэхэдэ хонидой отарануудые томодхоходоо үлүү хонишон хэрэгтэй бэшэ юм. Хонишодой байра hайжаруулха, ажаhуудалайнь эрилтые hайнаар хангаха аргатай болонобди. Һүүлэй жэлнүүдтэ шахан таргалуулагдахаар суглуулагдаhан хурьгадыемнай Үдын дунда hургуулиин hурагшадай үйлэдбэриин бригада харууhална. Энэ жэлдэ 42 hурагшад ажаллаа. Ерэхэ жэлдэ hурагшадай ажалай болон амаралтын үшөө нэгэ лагерь байгуулагдахань. Байгша ондо 5 мянган эрэ хурьгадые харууhалхадаа, манай эдир туhамаршад хурьган бүхэнэйнгөө шэгнүүрые суудхын 119 граммаар нэмээhэн байна. Энэ дүй дүршэлые хаа хаанагүй үргэнөөр нэбтэрүүлбэл, яhала аша үрэтэй байха,— гээд нүхэр Ширапдоржиев хэлээ.

Мухар-Шэбэрэй районой «Родина» колхозой ахалагша хонишон Г. М. Чулков:

— Хурьгадаа эртүүр hалгаахада эхэнүүдынь түргэн хүшэлдэг, мүн искусственна аргаар үрэжүүлгэ богони болзорто үнгэрнэ. Энэ жэлдэ бидэ «сагаан алта» хурялгаяа hайн шанартайгаар, түргэнөөр үнгэргөөбди. Ерэхэ үбэлжэлгэмнай нилээд хүшэр байхаар хүлеэгдэнэ. Тиимэhээ эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаха гээшэ манай нангин зорилго,— гэжэ ахалагша хонишон тэмдэглээ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаhан Хяагтын совхозой ахамад зоотехник В. П. Фалилеев хурьгадаа эхэhээнь саг болзоргонь hалгаажа, hүрэгөө зоотехническэ заабаринн ёhoop бүридхэдэг болоhон тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрөө. Энэ совхоздо хонидой гарза гурба дахин хороогдоо. Нооhоншье ехээр абтадаг болонхой. Зундаа эрьенүүдые шахан таргалуулhанай ашаар hаяхан мяханай комбинадта тус бүринень 52 килограмм шэгнүүртэйгээр тушааhан байна. Эдэ амжалта гол түлэб хони үсхэбэрилгээ туримшуулhанай ашаар туйлагдаа.

ҮРЭЖҮҮЛГЭЕЭ ҺАЙНААР ҮНГЭРГЭБЭЛ...

— Тобир тарган хонид хэзээдэшье олоороо ототой болодог. Бидэ эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэреэ богони болзорто, hайн шанартайгаар үнгэргэхын тула эртээнhээ бэлдэнэбди. Хурьгадаа эхэhээнь hалгааhанай удаа hүрэг хонидоо hайн ногоотой бэлшээридэ адуулжа таргалуулнабди. Тиихэдэ хэнзэ ногоон дээрэ, хуряагдаhан полидо бэлшээжэ хүшэлүүлнэбди. Манай бригада 100 эхэ хонин бүриhөө 90—100 хурьга абажа тулжүүлнэ. Бидэ хонидоо август hарын хахадhаа үрэжүүлжэ захалдагбди. Мүнөө хонидоймнай хүшэ тамир hайн. Зүгөөр хонидоймнай байра хуушаранхай. Үбэлжэлгын эхилтэр hайнаар заhабарилжа дулаалхаар хараалнабди,— гэжэ Хяагтын районой Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон И. И. Унагаев элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Хэжэнгын районой «50 лет Октября» совхозой ахалагша хонишон Р. Н. Рампилова бригадынгаа туйлаhан амжалта тушаа хэлэхэ зуураа, эхэ хонидые үрэжүүлхэ хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулха гээшэ хонишоной нангин зорилго гэжэ тэмдэглээ. Байгша ондо түрүүшынхеэ хурьгалhан 100 эхэ хонин бүриhөө 113 хурьга тулжүүлжэ, хонин бүриhөө 3,55 килограмм нооhо хайшалжа тушааhан байна. Тус бригадын хонишод хони хурьгадайнгаа тэжээл өөhэдөө бэлэдхэдэг гуримтай. Һүрэг хонидоо үрэжүүлхын урда тээ шанартай ногоогоор элбэг бэлшээридэ адуулна. Ахалагша хонишон hүрэг эхэ хонидоо өөрөө искусственна аргаар үрэжүүлдэг юм. Эдэ үдэрнүүдтэ тус хонишод hүрэгтөө үбhэ тэжээл бэлэдхэхэhээ гадна, халаахай, набша намаа, шэлбүүhэ суглуулжа нөөсэлнэ. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ дурсагдагша бригадын гэшүүд 100 эхэ хонин бүриhөө 115 хурьга тулжүүлжэ, хонин бүриhөө 4 килограмм нооhо хайшалхаар хараалhан зорилгоёо лаб бэелүүлхээр байhанаа мэдүүлээ.

Ототой болоhон эхэ хонидые hүрэгhөө түүбэрилэн амяарлаха, мүн искусственна аргаар үрэжүүлхэ түрүү онол арганууд тухай Буряадай хүдөө ажахын институдай кафедрын доцент Г. А. Немчинов эрдэмтэдэй хэhэн туршалгануудhаа үндэhэлэн hонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

ӨӨРЫН ТЭЖЭЭЛ ШЭМЭТЭЙ

Захааминай районой Хамниин совхозой хонишон В. Д. Базарова 22 жэлэй туршада эхэ хонидые харууhална. Наймадахи, юhэдэхи, арбадахи табан жэлнүүдэйнгээ түсэб болзорhоо урндшалан дүүргэжэ, гурэн түрынгөө дээдын хайра шагналда нилээд хүртэhэн байха. Совхозойнь эхэ хонидой 10 бригадын 5-нинь хонин бүриhөө хурьга абаа. Байгша ондо энэ бригада 100 эхэ хонин бүриhөө 122 хурьга тулжүүлжэ, хонин бүриhөө 4,8 килограмм нооhо хайшалжа абаhан байна. Тиихэдэ хурьган бүхэнөө 32 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэhээнь hалгаагаа. Энэ бригадада ажаллагшад хонидтоо үбhэ тэжээл өөhэдынгөө хүсөөр бэлэдхэдэг заншалтай. Мүнөө 40—40 центнерэй 4 hури сомогдоод байна. Мянга гаран багса набша намаа суглуулагдаа. Тэрэшэлэн 12 мэшээг халаахайгаар хэгдэhэн гурил нөөсэлэгдэнхэй. Нёдондо тус бригада 35 мэшээг гурил бэлдэжэ, совхозhоо адхашье нимэ тэжээл абаагүй hэн. Өөрын бэлдэhэн тэжээл хэзээдэшье арьбан, шанартай, шэмэтэй байдаг гэжэ хонишон тон зүбөөр тэмдэглэнэ.

Жэл бүхэндэ hүрэг хонидтоо үбhэ тэжээлыень шадал зэргээрээ бэлэдхэдэг байhан тухайгаа Улаан-Үдын районой «Заветы Ильича» совхозой ахалагша хонишон Д. Ч. Бандаев дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Энэ бригада 750—800 центнер үбhэ hуридэг, мүн 200—250 центнер зеленко сабшажа нөөсэлдэг байха юм. Тэжээл бэлэдхэлгын үедэ ахалагша хонишондо үхибүүдынь, аша зээнэрынь хамhалсадаг гээшэ. Тиихэдэ байрынгаа дэргэдэхи хахалагдаhан 10 гектар участок дээрэ зеленко тарихадаа, хурлажа абаhанай hүүлээр hүрэг хонидоо бэлшээдэг заншалтай. Түрүү хонишон hүрэгтөө үбhэ тэжээл нөөсэлхын хажуугаар, хурьгадай доро дэбдихэ хохир хабартаа бэлдэжэ захалдаг. Эртүүр бэлдэhэн хохир хуурай hайн юм. Энээние мэдэжэ байбашье, ажахын диилэнхи хонишод декабрь hараhаа эхилжэ, хохир бэлдэдэг муутай. Ерэхэ жэлдэ түрүү хонишон дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялга абаад, тэрэнээ сүм бэелүүлхэ байhанаа мэдүүлээ.

— Энэ жэлдэ манай районд дахяад ган гасуур боложо, сабшалан, бэлшээри ехээр гандашоо. Бидэ мүнөө даажа абаhан сабшалангаа тракторай косилкаар бэшэ, харин гар хажуураар сабшажа хуряанабди. Юуб гэхэдэ, тэжээл ехээр бэлдээгүй hаа, урданайхидал тухашархамнай холо бэшэ. Нёдондо хонидтомнай үбhэ тэжээл тон багаар үгтөө hэн. Һүрэгөө хурьгалха дүтэлтэрнь hэтэ бэлшээжэ гараабди. Иигэжэ арьбалжа алмаhан тэжээлээ хабартаа эдюулhэнэй ашаар хони, хурьгадаа гэмгүй ондо оруулба гээшэбди. Нёдондо тэжээл урзанданайхиhаа бага байгаа. Тиибэшье хурьган, хонидой үхэл гарза урзанданайхиhаа хороогдоо. Энээнhээ ямар тобшолол хэлтэйб гэхэдэ, хонишон бүхэн үбэлжэлгээ, иланаяа тул абалгаяа эмхитэй hайнаар үнгэргэхын тула үнэн сэдьхэлээ оролдобол, заабол амжалта туйлаха,— гээд, Зэдын районой «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой Г-С. Г. Цыремпилова хөөрөө.

МҮРЫСЭЖЭ АЖАЛЛАХАДА УРАГШАТАЙ

Хоорондоо ябалсажа, хэжэ байhан хүдэлмэреэ шалгалсажа, дутагдалнуудаа элирүүлэн, нүхэдэй ёhoop зүбшэн хэлсэжэ усадхадаг гэхэ гү, али социалис мүрысөө аша үрэтэйгөөр дэлгэрүүлhэн хонишодой бригаданuud хэзээдэшье амжалта туйладаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ Яруунын районой «Дружба» колхозой хонишод хоорондоо мүрысөөнэй хэлсээ баталжа, бэлиг шадабаряа андалдан ажалладаг болонхой. Энээн тухай тус ажахын ахалагша хонишон Б.-Д. Ринчинов дэлгэрэнгыгээр хэлээ.

Республика доторoo хоёр удаа, район соогоо нэгэтэ бэшэ чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн Сэлэнгын совхозой ахалагша хонишон А. М. Акулов арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ 100 эхэ хонин бүриhөө 115 хурьга тулжүүлжэ, хонин бүриhөө 4,1 килограмм нооhо хайшалжа, хурьган бүхэнөө 30 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэhээнь hалгааhан байха юм. Энэ амжалта тиимэшье бэлээр туйлагдаагүй. Хонишод ган гасуурай бэрхэшээлые дабахын тула али бүхы онол арга хэрэглэhэн байна. Иланаяа хүшэр хүндэ иимэ сагта нүхэд ёhоной шалгалта үнгэргэдэг байhаниинь ехэ туhа боложо үгөө. Хоорондоо мүрысэгшэд айлшалалсахадаа, түрүү онол аргануудаа халан абалсадаг байhан юм. Мүнөөшье тус бригадын хонишодто бэрхэтэй байдал ушаранхай. Бэлшээринь гандажа, хонишод зунай туршада байраяа хоёр-гурба дахин hэлгээ. Хэды хүшэр сагай тохёолдобошье, заабол дабажа гарахаар эрмэлзэлтэй байhанаа түрүү хонишон найдуулан хэлээ.

— Хонишодой шэнэ жэл эхилжэ, бригада бүхэн шэнэ социалис уялгануудые бата найдамтайгаар абана. Бидэшье ерэхэ жэлдэ дээшэлүүлэгдэhэн зорилго хараалаанхайбди. Энэ зорилгоёо бэелүүлхын тула мүнөө үбhэ тэжээл бэлэдхэжэ, hүрэг хонидоо бэлшээн таргалуулжа, искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ бэлдэжэ байнабди. Һүүлэй жэлнүүдтэ гансашье манан ажахыда бэшэ, мүн районд зуутан-хонишод нилээд олошороо. Энэ нэн түрүүлэн бригада, ажахынуудай хоорондо социалис мүрысөө үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрүүлhэнэй аша үрэ мүн гэжэ сэхэ хэлэлтэй. Ушарынь хадаа, манай районой хонишод түрүүшүүлэйнгээ дүй дүршэлые халан абажа, ажалдаа заабол нэбтэрүүлдэг hайн hайхан заншалтай юм. Жэшээлбэл, хонишодой бригаданuudые томодхохо Үдын совхозой дүй дүршэлые Анааган совхозой хонишод үргэнөөр хэрэглээ. Иимэ жэшээнүүдые дурдабал, район доторнай яhала олон байха. Манайда мүрысөөндэ эрхимлэгшэд заабол моральна болон материальна талаар урмашуулагдана. Ажалайнь тэмсэлэй дүнгүүд хаhа хагадаа согсологдожо, олондо дуулгагдажа байдаг. Эдэ бүгэдэ хонишон бүхэние шэнэ илалтада зоригжуулна,— гээд Хориин районой «Георгиевский» совхозой ахалагша хонишон Г. Г. Дондоков суглараагшадта хэлээ.

• • •

Республикын хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй энэ зүблөөн дээрэ КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев дэлгэрэнгы үгэ хэлээ. Тус зүблөөндэ хабаадагшад ерэхэ жэлдэ бэелүүлхэ дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгаяа нэгэн дуугаар hайшаан абаба. Республикын хонишодой зүблөөнэй хүдэлмэридэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. С. Семенов, КПСС-эй Буряадай обкомой секретарьнар А. А. Бадиев, В. Ф. Лысов, республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо Б. Н. Николаев гэгшэд хабаадалсаhан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): хонишод И. И. Унагаев — Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз (Хяагта), Ж. Л. Эрдынеев — Бооцын совхоз (Зэдэ), Ц. Д. Бадмаев — Харацайн совхоз (Захаамин), М. З. Голиндухин — «Родина» колхоз (Мухар-Шэбэр).

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

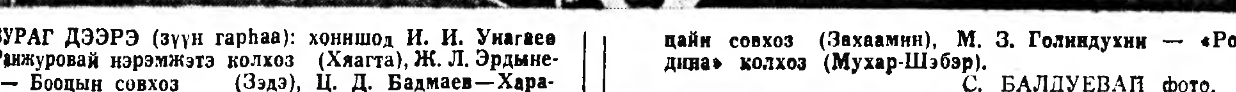

ТАСС АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

ГВАТЕМАЛЫН БУҺАЛГААЛАН БОДОГШОДОЙ ТЭМСЭЛ

САН-ХОСЕ. Гватемалын патриодууд генерал Лукас Гарсиин хархис засагта эсэргүү тэмсэлээ улам эдэбхитэй болгожо байнхай. Эндэ абтаhан мэдээсэлнүүдhээ харахада, тэдэнэр hүүлэй үедэ оронной элдэб нютагуудаар хэдэ хэдэн дайшалхы ябуулгануудые хэhэн байна. Хэблэлэй бэеэ даанги агентствын дамжуулhанай ёhoop, 50 хүнhөө бүридэhэн патриодуудай отряд Сан-Маркос департаментын Такана тосхондохи армиин гарнизондо зоримгой шангаар добтолоо. Тиихэдээ Таканые буляан эзэлээд, тэрэнэй түбэй талмай дээрэ митинг үнгэргэбэ. Арад зондо харша засаг захиргаантай тулалдаха зэбсэгтэ тэмсэлдэ хабаадахыень хүн зонине урлалба. Митингын hүүлээр тосхоной олон хүн буhалгаалан бодогшодой отрядта нэгэдэн ороhон байна.

«Партизануудтай тэмсэхын» тула американ советнигүүдээр hургагдаhан, Петен департаментда эшээлhэн «канбилес» гэдэг тусхай сэрэгүүдэй патруль тэндэхи шоссе харгы дээрэ тоhожо hууhан патриодуудаар буудагдаа. Буудалдаанай эсэстэ дүрбэн солдат алуулhан байба.

Зэбсэглэмэл арадай революционно эмхиин сэрэгшэдэй ба хархис засагай солдадуудай хоорондо Кармен тосхондо үсэд шанга байлдаанууд болоо. Патриодуудай нүгөөдэ отряд Сан-Хоан тосхонhоо (Кесальтенанго департамент) мүрдэлгэшэдые намнаhан, олон буу зэбсэгүүдыень, гол түлэб Америкэ ба Израильда бүтээгдэhэн буу зэбсэгүүдые буляан абаhан байна.

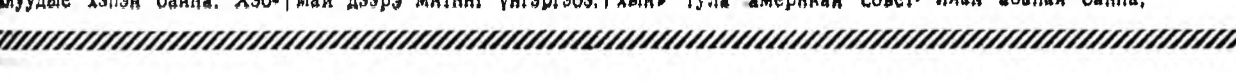

ИНДИИН ЭНХЭ ТАЙБАН БАЙДАЛДА АЮУЛ ТОХЁОЛДУУЛНА

Пекин дайнай бэлэдхэлэй дэлисэ хэмжээе улам үргэдхэн, Индиин энхэ тайбан байдалда аюул тохёолдуулна. Ушар байдал hайн мэдэхэ Индиин «Индиан экспресс» газетын мэдээсэhэнэй ёhoop, Хитад Лобнурай райондо байhан ракетнэ баазаяа Индиин хилэдэ дүтэ Нагчуда (Түбэд) абаашаа юм ха. Энээнhээ шалтагаалан, Дели, Лакхнау, Амритсар гэхэ мэтэ Индиин захиргаанай-промышленна томо түбүүд Хитадай ракетэнүүдэй хүрэхэ зонодо ороо гэжэ тус газетэ тэмдэглэнэ. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые дэгдээхэ түхеэрэлгэнүүд Түбэдэй гурбан райондо тодхогдоо гээд урда тээнь мэдээсэгдээ hэн.

Гэхэтэй хамта сэрэгэй самолёдуудай ниидэхэ ба бууха зурууд харгынууд Түбэдтэ түлэг дундаа баригдажа байнхай. Мүнөө тэрэ район бүхыдөө Индидэ эсэргүү шэглүүлэгдэhэн сэрэгэй хүсэтэ плацдарм болгогдонхой гэжэ «Индиан экспресс» бэшэнэ.

Түбэдтэхи сэрэгэй бэлэдхэлэй үргэдхэгдэхын хажуугаар, эзэмдэгдэhэн Аксай-Чин гэжэ Индиин нютагhаа Хитадай хэдэг зэбсэгтэ харата ябуулганууд улам олошоржо байна. «Индиа Тудейк» журналай мэдээсэhэнэй ёhoop, августын эхеэр Хитадай ба Индиин хилын харуулшадай хоорондо энэ жэл зургаадахяа буудалдаан болоhон байна.

Индидэ эсэргүү тагнуулай ябуулга агаарhаа, газар дээрэhээ хэхэ гэhэн Пекинэй hэдэлгэнүүдэй улам үргэдхэгдэжэ байhан ябадал — хила дээрэхи тулалдаануудай гол шалтагаан болоно. Үнгэрэгшэ жэлэй декабрьда нэгэ тиимэ тагнуулай ябуулгын үедэ Хитадай самолёт Индиин агаарай дайда хударшурган ороhон юм. Индиин мэдээжэ албан зургаануудай hанамжын ёhoop, Индидэ эсэргүү Хитадай тагнуулай ябуулга тэрэнэй обороно хүсэн тухай мэдээнүүдые шадаал hаа, ехээр суглуулха, тиигэhэнэй hүүлээр Делидэ хашалта хэхын тула тэдэние хэрэглэхэ зорилготой гэжэ «Индиа Тудейк» тэмдэглэнэ.

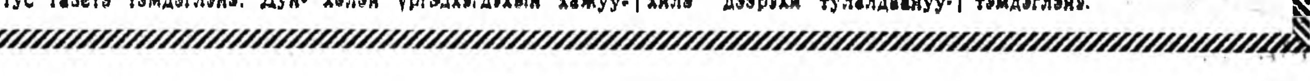

Уласхоорондын шэнжэлэл

АРАДУУДАЙ АША ТУҺЫН ХЭРЭГТЭ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй аха дүү партинуудай ба гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй Крымдэ үнгэргэһэн уулзалганууд бүхы дэлхэй дээрэ хүн зоной анхарал ехээр татаба. Хани еһоной эдэ уулзалганууд һайн һайхан заншал боложо, социалис оронуудай бүхы талын харилсаа холбоое бэхижүүлэн хүгжөөлгэдэ, бэе бэеэ ойлгохолсохо хэрэгтэ туйлай ехэ удха шанартай.

1971 онһоо эхилээд, арбан жэлэй туршада зун бүхэндэ Крымдэ хөөрэлдөөнэй столдо һуужа, зохёон байгуулхы түсэбүүдые бэелүүлгэ ба уласхоорондын шахардуу байдалые һуларуулгада зорюулагдаһан хамтын хараа шугам тодорхойлгодо аха дүү арадуудай харилсан ябуулгын эгээл шухала, холын хараата асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэ, шиидхэгдэнэ гээшэ. «КПСС-эй XXVI съезд дээрэ Л. И. Брежневэй дурадхаһан зоримгой, бодото дээрээ бэелүүлэгдэмээр эдэбхи үүсхэлнүүдэй үндэһэ һуури дээрэ хөөрэлдөө хэхэ аргаар уласхоорондын орёо бэрхэшээлтэ асуудалнуудые шиидхэхын тула социалис оронуудай бүхы юумэ хуу хэхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанние» энэ жэлдэ Крымдэ болоһон уулзалганууд эли тодоор элирхэйлэн харуулба гээд Чехословакиин «Руде право» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Эб найрамдалые аршалан хамгаалга ба бэхижүүлгэ гансахан социалис оронуудай бэшэ, харин бүхы дэлхэйн арадуудай ажабайдалай аша туһын хэрэгүүдтэ харюусана. Амгалан тайбан ажалдаа социализмын оронуудай туйлаһан амжалтанууд уласхоорондын айхабтар ехэ удха шанартай. Манай нүхэд бэшэ хүсэнүүдэй юуншье гэжэ хэлэжэ байгаа һаа, социализмын дайсадай хэдышье ехээр хоро шараа бусалгажа байгаашье һаа, болото баримта тэрэл зандаа үлэнэ: Экономическа талаар харилсан туһалалсалгын Соведэй (СЭВ) гэшүүн-оронууд дэлхэй дээрэ эгээл тааруу зохидоор хүгжэжэ байһан гүрэнүүдэй бүлэг байһан ба тэрэл зандаа үлэнэ.

Социалис байгуулалтын булюу һайн талые хэрэглэн, өөһэдынгөө хүсэлэл оролдолгын үндэһэ һуури дээрэ, бэе бэедээ харилсан туһалалсалгада түшэглэн, СЭВ-эй гэшүүн-оронууд экономическа талаар хүгжэлгэдөө горитойгоор урагшаа дабшажа, өөһэдынгөө экономическа ба научно-техническэ хүсэ шадалые ехэ болгоо, арадуудайнгаа материальна байдал һуулалые, соёл культурые дээшэлүүлхэ ябадал хангаһан байна. 1970 онойхитой сасуулан харабал, 1980 ондо СЭВ-эй оронуудай национальна доходой нийтэ хэмжээн 66 процентээр, промышленна бүхы продукциин хэмжээн 84 процентээр ехэ болоо. Үнгэрһэн һүүлэй арбан жэлэй туршада түс соведэй гэшүүн-оронуудай национальна доходой ургалта ба промышленна продукци үйлэдбэрилгынь ургалта капиталис гүрэнүүдэйхиие хоёр шахуу дахинаар ахижа гараһан байна.

Аха дүү партинууд ба оронуудай хоорондо харилсаа холбооень үргэдхэхэ хэрэгтэ үзэл бодолой талаар харилсаан туйлай ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ Крымдэ болоһон уулзалганууд тушаа социалис оронуудһаа абтажа байһан олон тоото мэдээсэлнүүд дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ. Коммунистнуудта эсэргүү кампаниинуудта, үзэл сурталай талаар харата ябуулга хэдэг диверсантнуудта үрэ ехэгүй харюугай сохилто үгэхын тула мүнөө тэрэ харилсаагаа саашадань хүгжөөхэ айхабтар шухала болоно.

Социализмын дайсад социалис хани нүхэсэлэй нэгэдэлые һандаргаха һэдэлгээе хэзээдэшье орхёогүй юм. Тэдэнэр нилээд удаахан саг соо Польшодохи харата муухай ябуулгаяа элэбхижүүлгэдэ онсо анхарал хандуулна. Крымдэ болоһон уулзалгын үедэ Польшодо тохёолдожо боломо аюулай бии байһан тухай, орон доторoo тогтууритай байдал байгуулха замдахи орёо бэрхэшээлнүүд тушаа Польшын тала мэдээсэһэн байна гээд «Трибуна люду» газетэ бэшэнэ.

Социалис оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хамаарха һэдэлгэнүүдэй бии байһаниинь бодото ажабайдал дээрэһээ эли тодоор харагдана. США-гай конгрессэй түлөөлэгшэдэй палатын Польшын дотоодын байдалда хамаатайгаар һаяхан баталан абаһан резолюцида дээрэ хэлэгдэһэнһээ, ондоогоор сигналта үгэхэ аргагүй. Энэ асуудалаар ПНР-эй баримтадаг хараа бодолые Советскэ Союз сум дэмжэнэ. Ондоо гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамаарха ниимэрхүү аашанууд мүнөө үеын уласхоорондын шахардуу шанга байдалда шэнэ бэрхэшээлнүүдые тохёолдуулна гээшэ.

Далаад онуудай эхиндэ Европо халаа шахардуу байдалые һуларуулгын үлгы байһан гэжэ Крымдэ болоһон уулзалгануудай үедэ тэмдэглэгдэһэн байна. Мүнөөшье энэ түби бүхы дэлхэйн политическэ байдалые зөөлэрүүлгэдэ эхи заха татаха аргатай. Иимэ ушар байдалтай дашарамдуулан, американ буу зэбсэгүүдэй нөөсэ дээрэ нэмэлтэ хэхэ ябадал Европодо хэрэгтэй бэшэ, харин бүхы түрэлэй буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха ба хураан абалга хэрэгтэй гээд «Берлинер цайтунг» газетэ бэшэнэ. Урда урдаһаа туласа татагдаад байһан сэрэгэй хүсэнүүдые бүри ехэ болгохо ябадал Европодо хэрэгтэй бэшэ, харин тэрэниие бага болголго, алишье талада ашатай туһатай амгалан ёһоной харилсаа дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй.

Эдэ бүгэдые туйлаха хэрэгтэ уласхоорондын байдалай орёо бэрхэшээлнүүд, буу зэбсэг ехээр гарган нөөсэлгэ, уласхоорондын харилсаануудта империализмын хүсэнүүдэй зорюута хэжэ байһан бэе бэедээ этигэхэгүй ябадалнууд һаад түбэг тохёолдуулна. Сэрэгэй шэнэ бүлэглэлнүүдые байгуулха ба капиталис гүрэнүүдэй ээрхэг түримхэй хуушан бүлэглэлнүүдые, нэн түрүүн НАТО-е үргэдхэхэ һэдэлгэ хэгдэнэ. «Американ шэнэ ракетэнүүдые Европодо тараан тохоолгодо зорюулагдаһан США ба НАТО-гай түсэбүүдые бэелүүлгэһээ тохёолдожо боломо аюул тухай социалис оронуудай хүтэлбэрилэгшэд һануулга хэһэн байна, — гээд «Руде право» тэмдэглэнэ. Имагтал Баруун Европодо гэжэ зорюулагдаһан нейтронно бомбонуудые бүтээн гаргалгые эхилхэ гэһэн Америкын захиргаанай шиидхэбэринүүдэй гараад байхада, эдэ түсэбүүд бүришье һаа ехэ аюултай болоно».

Нейтронно буу зэбсэгүүд ядерна дайнай һүжэржэ боломо аюулые улам ехэ болгоно. Өөрынгөө шэнжэ шанарай талаар нейтронно бомбо хүн зониие олоор хюлаха эгээл муухай зэбсэг болоно. Тэрэнэй үг зорилгонь — материальна эд хэрэгсэлнүүдые үлөөгөөд, гансал хүн зониие алаха ябадал мүн. Эрдэмтэдэй үгэһэн тайлбариин ёһоор, нейтронно бомбын хэрэглэгдээд байгаа гээшэ һаа, ерээдүйн хүн зондо айхабтар муухай хойшолон тохёолдохо байна. Тэрэниие бүтээн гаргаха тухай США-гай президент Рейганэй шиидхэбэри бүхы дэлхэй дээрэ туйлай ехэ зэбүүрхэл, буруушаалга татаба. Тэрэ шиидхэбэриие гансал Пекин һайшаан дэмжэһэн байха юм.

США ӨӨРЫНГӨӨ «ЭЗЭРХЭЛГЫЕ» АЗИДА БААДХАНА

Америкын Холбоото Штадууд өөһэдынгөө «ээзэрхэнги байдалые» Ази ба Номгон океанай элдэб оронуудта баадхана. Энэ ушар байдал тушаа хэлэхэ болоо һаа. «Сайгонһоо эшхэбтэр муухайгаар намнуулһанайнгаа һүүлээр США Азиин сценын хэрэлсы өөдэ айхабтар үсэд, нэтэрүүгээр аһалдана» гээд «Вашингтон пост» газетэ бэшэнэ.

Вашингтоной хэжэ эхилһэн энэ харата муухай хэрэгтэ Америкын гадаадын хэрэгүүдэй албан зургаанай үндэр тушаалтад ба США-гай конгрессэй хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад гол үүргэ дүүргэнэ. Энэ ушарта хабаатай иимэ нэгэ баримта дурдалтай: США-гай гүрэнэй секретариин орлогшо Дж. Бакли, США-гай ООН-дохи саг үргэлжын түлөөлэгшэ Дж. Киркпатрик ба гадаадын хэрэгүүдэй талаар түлөөлэгшэдэй палатын комиссиин түрүүлэгшэ К. Заблоцкий гэгшээр толгойлогдоһон Америкын конгрессэй делегаци дэлхэйн энэ регионой элдэб оронуудаар нэгэ доро зайжа байна.

Американ дипломадуудай ошоһон оронуудые тоолохо болоо һаа, АСЕАН гэдэг бүлэглэлэй гэшүүд (Малайзи, Таиланд, Филиппин, Сингапур, Индонези) ба АНЗОС бүлэглэлэй (Шэнэ Зеланди ба Австрали), тэрэшэлэн сэрэгэй бүлэглэлдэ ородоггүй Инди, Бангладеш, Непал, Шри Ланка ба бусад гүрэнүүд болоно. Вашингтоной түлөөлэгшэдэй урда ямар зорилго табигданаб гэхэдэ, Рейганэй захиргаанай коммунизмда эсэргүү хараа шугамые эдэ оронуудта баадхалга, тэдэниие Советскэ Союзтай, Вьетнам, Кампучи ба Лаостой эбгүй болгохо, унтаржа үгы боложо захалһан хуушанай холбоонуудые һэргээхэ ба шэнэ бүлэглэлнүүдые байгуулха һэдэлгэ болоно.

Эдэ бүгэдэ хадаа Вашингтоной хэн зонхилхо зорилгонуудаа [...] дэнь онсо шухала болонхой. [...] АСЕАН-ай бүхы гэшүүн-оронуудта [...] тандань ошоһон Бакли гэгшэ [...] буу зэбсэг ба сэрэгэй талаар [...] һаламжаяа үргэдхэхэ тушаа [...] гамгүйгөөр үгэһэн байха юм. [...] муухай балмад шэнэ ябуулгануу[д] [...] хеэрхэ зуураа, сэрэгэй туһаламж[а] [...] даг оронуудай арминуудые Пен[тагон]ой түсэбүүдые бэелүүлгэдэ хэрэглэ[хэ] [...] шингтон хүнэй гараар дай хэхые [...] шална. Таиланд болон бусад ор[он]та сэрэгэй талаар туһаламжа [...] хадаа «американ солдадуудай [...] гөөр дайшалхы ябуулгануудые» [...] арга США-да олгоно гэжэ аме[рикан] сенатор С. Хаякава гэгшын һаяхан [...] хаһаниинь дэмы бэшэ ааб даа.

Эдэ бүхы баримтанууд Вашингт[оной] ерэһэн түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдэ[хэ] [...] һэргэт байхыень баадхана. США [...] Вьетнамда хэһэн ээрхэг түримхэ[й] [...] най хойшолонгууд Азиин орон[уудта] үшөө мартагдаагүй байһаар. Пе[кин] [...] буу зэбсэг үгэхэ тухай шиидхэб[эри] США-да абтаһанай һүүлээр Ваш[ингто]ной хүсэл эрмэлзэлдэ этигэлгүйгөө[р] дахa ябадал бүри үргэдөө. Аме[рикан] дипломадуудай гоё гоёор хэды [...] шье һаань, «Советскэ Союз бэшэ [...] рин имагтал Хитад бидэндэ аюул [...] хёолдуулжа болохо гэһэн Малай[зиин] [...] униинэй хараа бодолые усадхажа [...] багүй» гээд Ассошиэйтед пресс а[генте]ствын корреспондентын Куала-Лу[мпур]һаа мэдээсэһэниинь дэмы бэшэ.

Тиихэдэ Филиппинэй «Дейли [...] ресс» газетэ иигэжэ бэшэнэ: «Да[...] энэ регионд Америкын ээзэрхэлт[э] [...] сахан буу зэбсэг үгэлгөөр хизаа[...] даха гэжэ этигэхын аргагүй. Юуб хэдэ, Зүүн-Урда Азиин арадууд В[ьетна]мда болоһон дайе үшөө марта[агүй] байһаар. Ушар иимэһээ Зүүн-Урда А[зида] сэрэгэй бүлэглэл болгохо бэшэ, ха[рин] эндэ эб найрамдал хангалга АСЕА[Н-ай] түрүүшын ээлжээнэй зорилго бо[лохо] ёһотой».

Г. ШИШКИН (ТАСС)

«ОГОНЁГТО» ГОЁ ДАА!..

«Огонек» гэжэ нэрлэгдэһэн пионернүүдэй лагерьта хүрэжэ ерэхэдэмнай, үхибүүд үдын хоол бариһанайнгаа удаа амаржа нойрсонхой, хаанашье абяа шэмээгүй, хон-жэн байгаа һэн.

Узуурнуудыень саб сагаанаар будаһан һаглагар үшөөһэдэй дундуур зурыһан зүргөөр хүүгэдэй байранууд тээшэ алхалнабди. Хүл доогуурнай — шарлаһан набшаһад... Намар дүтэлөө ха юм даа. Хэдэхэн үдэр үнгэрөөд лэ, хүүгэд һургуули тээшээ субаха. Теэд эдэмнай хэр амараа гээшэб? Лагериин начальник А. С. Хулугуровтай уулзахадамнай, тэрэ иигэжэ хөөрэбэ:

— Манай лагерь гурбан министерствын, тобшолон хэлэбэл, Нютагай промышленностиин, Коммунальна ажахын болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын министерствэнүүдэй мэдэлдэ ородог гээшэ. Тиихэдэ Элүүрые хамгаалгын министерство лагерьтамнай шеф ёһоной туһаламжа хододоо үзүүлжэ байдаг. Юуб гэхэдэ, лагерьтамнай гол түлэб бэеэр һулахан, үлбэр үхибүүд амаржа, эмшэлүүлнэ ха юм. Сезон бүхэндэ эндэ 460 хүн амарха ёһотой, мүнөө 3-дахи халаан дүүрэнтэжэ байна гээшэ. Хүүгэд энэ лагерьта санаторидо байһан шэнгеэр амарнашье, аргалуулнашье. Эндэ шүдэнэй, шэхэ, хоолой, хамар аргалдаг врачнууд, үшөө тиихэдэ хүүгэдэй 2-дохи больницаһаа эльгээгдэһэн найман мэргэжэлтэд үхибүүдэймнай элүүр энхые наряар сахина. Амяарлаһан палатануудһаа гадна, үшөө 36 оронтой физиотерапевтическэ кабинедтэй, эмшэлгын, бэеын тамир хүмүүжүүлгын комплекстой отделенинүүд эндэмнай хүдэлдэг. Мүн тиихэдэ үхибүүдэй шунгаха хоёр бассейн манда бии. Амарагшадые үдэрэй таба дахин һайн шанартай эдеэгээр хооллуулнабди, витаминтай таригануудые хэжэ, бэе махабадыень бэхижүүлхые оролдонобди. Багшанарай институдай студентнүүд лагерьтамнай ерэжэ, пионервожатануудаар хүдэлдэг. Урда сезонуудта эхин классуудай ерээдүйн багшанар, хари хэлэнэй факультедэй студентнүүд хүдэлөө һэн. Мүнөө физикын болон математикын факультедэй студентнүүд вожатануудаар, харин һургуулиин багшанар хүмүүжүүлэгшэдээр лагерьтамнай хүдэлнэ. «Бриз» отрядай вожата Борис Бадмаев, «Ритм» отрядта хүдэлдэг Зоригто Дагбаев гэгшэд эдэбхитэйгээр ажал ябуулна гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. Мүнөө пионернүүд вожатануудайнгаа хүтэлбэри доро нэгэ һонирхолтой конкурс үнгэргэхэ ёһотой, ошожо харахыетнай дурадханаб.

...Лагерь соо хүлгөөтэй. Үхибүүд амаржа нойрсоһонойнгоо удаа үнихэнэй хүлеэһэн конкурсдоо бэлдэжэ эхилбэ ха юм. Хажуугаарнай элдэб модоной үндэһэ, борбоосгой, набша намаа гартаа бариһан үхибүүд һанаандаа ехэл сүлөөгүйнүүд иишэ тиишээ һүндэлнэ.

Үдэрэй 4 сагта конкурс эхилбэ даа. Урда үдэрынь үхибүүд ой ошожо, набша намаа, борбоосгойнуудые, бусадшье зүйлнүүдые элбэгээр асарһан байгаа. Харин мүнөө үглөөгүүр тэрээгээрээ элдэб һонирхолтой нааданхайнуудые, ан амитадые уралан бүтээжэ, ямар отрядай пионернүүд эгээл шадамар, уран гартайнууд байгша ааб гэжэ мүрысэжэ эхилбэ. Үхибүүд ямаршье һүбэлгэн, һанаамгайнууд гээшэб даа! Ехэшүүлэй нюдэндэ торохогүй юумэ адаглан хараха, обёорхо. Модоной үндэһэн тэдээндэ ямаршьеб нэгэ юрэ бусын амитаниие һануулна, харин энээхэн хүбхэн ёһотойл баабгайхан шэнгил гэлдэнэ... Ахалагша пионервожата Юра Бондарь бүхы отрядуудай вожатануудые хабаадалсуулан, түс конкурсые тон һайнаар эмхидхээ. «Ритм», «Данко» гэжэ отрядууд илангаяа һонирхолтой зүйлнүүдые бүтээгээ. Тиихэдэ багашуулай «Солнышко» гэжэ нэрэтэй отряд набша намаагаар, хүбхэнөөр зохидхон гэрнүүдые хэһэн байба. Конкурсын дүнгүүд үдэшын жагсаалда соносхогдохо байжа, хэды һонирхобошье, тэрэниие хүлеэхэ аргагүй байгаабди.

Үхибүүдэй эндэ амарһан үдэрнүүдтэ хэды олон һонирхолтой нааданууд үнгэргэгдөө гээшэб! Лагерьта һаяхан ерээд байхадань, пионернүүдэй түүдэгшэ носоогдоо, отрядуудай жагсаал ба дуунай харалга үнгэрөө. «Эб найрамдалай, хани барисаанай түлөө» гэһэн хүүгэдэй уран зурагай конкурс боложо, үхибүүд клуб соогоо выставкын зал нээгээ. Һаяхан «Галхан-81» гэжэ нэрлэгдэһэн Бага Олимпиин нааданууд үнгэргэгдэжэ, үхибүүдтэ хэды ехэ баяр асарааб даа!

Түрэлхидтээ уулзаха ээлжээтэ үдэрөө үхибүүд тэсэжэ ядан хүлеэнэ. Юуб гэхэдэ, энэ үдэр хүүгэд өөһэдөө ярмаг үнгэргэхэ ха юм. Оо, үхибүүд энэ һайндэртэ ямараар бэлдээ гээшэб! Ярмаг дээрэ суглараһан зондо дабһалһан һархяаг, блины, жэмэс, амтатай бусадшье эдеэ, нааданхайнуудые бишыхан наймаалагшаднай худалдаха... Суглууһан бүхы мүнгөөе үхибүүд Эб найрамдалай жасада оруулхабди гэжэ мэдүүлэнхэй.

«Галханай» пионернүүдэй дружинада суута манай баатар Николай Петровой нэрэ олгогдонхой юм. Һаяхан пионернүүд геройн эхэтэй уулзаа. Энэ дурасхаалта үдэрые үхибүүд хэзээшье мартахагүй ёһотой.

Үшөө тиихэдэ... хүршэ лагериин үхибүүдтэй уулзалганууд, нааданууд, концертнүүд — бүгэдыень тооложо бараха гүш!

— «Галханда» амархада, зохид даа. Харана бээзт, эндэ ямар гоё гээшэб! Хэды олон нүхэдтэй болообиб, ямар һонирхолтой нааданудые үнгэргэнэбибди! Гансал нэгэ юумэн намда таагүй... Эндэ загаһанай тоһо уулгана, үдэр бүри таригта хэнэ...

— Теэд, Ира, эндэ амархадаа, ши бэеэ һайса аргалуулжа, хожомынь үбдэхэеэ болихош, хододоо элүүр энхэ, согтой хүхюун ябахалши. Зүб гү?

Басагахан толгойгоо дохин зүбшөөнэ. Энэ хадаа Улаан-Үдын 51-дэхи һургуулиин һурагша Дабаин Иратай хөөрэлдэнэбди. Ира «Галханда» гурбадахи зунаа амарна. Жэл бүри нэгэл лагерьта амархада хашартайшаг бэшэ гү, гэжэ асуухадамни, басаган гайхангяар урдаһаам хараба:

— Юундэ? Би лагерьтаа тон ехээр даданхайб. Гансал сезоной дүүрэхэдэ, шэнэ нүхэдтээ хахасахань тон харамтай байдаг. Харин үнөөхи загаһанай тоһон... Би юрэ шоглоо һэм. Эндэ бидэ тон һайнаар амарнабди. Наранда харланхай, хүдэр шамбай болонхой гэртээ бусахадамни, эжымни намаяа урмашан угтаха. Магад, ерэхэ жэлдэ дахин эндэ ерэхыемни зүбшөөхэ аалам.

Б. ДЫМБРЫЛОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үхибүүдэй гараар хэгдэһэн нааданхайнуудай харалга.

Авторай фото.

КУРОРТНУУДТА АМАРНА

Алцагай совхозой хүтэлбэрилэгшэд ажалшадай амаралта эмхидхэхэ хэрэгтэ горитой анхарал хандуулдаг юм. Жэшээлхэдэ, Сагаан-Шулуута гэһэн газарта амаралтын байшан баригдажа байнхай. Жэл бүри үйлэдбэриин түрүүшүүлдэ түлөөһэгүй гү, али хүнгэлэлтэтэй путёвконууд барюулагдадаг заншалтай.

Байгша оной түрүүшын хахадта олон малшад, механизаторнууд Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй санатори ба курортнуудта амараа һэн. Жэшээлхэдэ, эхэ хонинои һүрэгые харууһалдаг ахалагша хонишон Н. А. Павлов Дарһанда, моришон Н. Н. Бальчугов Алас-Дурна зүгэй Кульдур курортдо амаржа ерээ. Район соогоо мэдээжэ хонишон Ц. Б. Будаевта Нилова Пустыньда амархаар путёвко барюулагдаа һэн.

Механизатор А. П. Зайцев Горячинск курортһоо ерэһэнэй удаа үбэл [...] хэлгэ дээрэ эршэтэйгээр ажаллажа байна. Мүнөө үедэ түрүү хонишон Ц. С. Сансуева, жолоошон Г. Н. Филиппов гэгшэд амархаар мордонхой.

Г. ДАШАНИМАЕВ.

Зэдын район.

ГЭДЭҺЭ ДОТОРОЙ ҮБШЭНҺӨӨ ҺЭРГЫЛЭЕ

ВРАЧАЙ ЗҮБШЭЛ

Зунай халуун хаһын үнгэрхэ тээшээ болоошье һаань, овощ, огородой ургамалнууд, алим жэмэс эдеэшэжэ эхилбэ. Худалдаа наймаанай дэлгүүртэ овощ, жэмэсүүд элбэгжэжэ, хүн зоной эдеэ хоолдо витаминаар элбэг продуктнууд олошорбо.

Энээхэн үедэ гэдэһэ доторой үбшэнэй һүжэрхэ ушар олошорхоёо һанадаг байха юм. Энээнһээ уламжалан энэ үбшэнһөө бэеэ һэргылхэ юрын хэдыхэн гүрим ёһонуудые дурдаха хүсэлтэйб.

Аяма халуун үдэр хээрэ талада, набша намаатай түжа соо амарха үедөө гол горхонуудай, булагай уһаар умдаяа харяаха дуран хүрэдэг ха юм даа. Теэд энэмнай гэнэтэй гээшэ. Юуб гэхэдэ, үбшэ һүжэрөөдэг элдэб микробууд уһан соо байжа болохо юм. Илангаяа гэдэһэ дотор үбэдхөөдэг микробууд уһан соо элбэг үзэгдэдэг гээшэ.

Овощ, жэмэсүүдтэ мүн лэ иимэ микробууд байхадаа ядахагүй. Хоёр долоон хоногой туршада хүндэ хоро хүргэхэ хүсэеэ буурууламгүй байха аргатай микробууд байдаг. Энэ группын микробууд һүн соо, сагаан эдеэнэй элдэб продуктнууд дотор ехэл түргэн үдэдэг байна.

Гарай арһанда, ажаһуудалай элдэб хэрэгсэлнүүдтэ, үхибүүдэй нааданхайда иимэ микробууд аһасалдаад, хэдэн хоногто хорлохо хүсэтэй зандаал байдаг. Аляаһа батаганын дотор соо 5 хоногто хоронинь һаладаггүй.

Гэдэһэ доторой үбшэнһөө бэеэ һэргылхэ олондо мэдээжэ юрэнхы гүримүүдые ходо сахижа ябахаяа мартаха ёһогүйбди. Бусалгагдаагүй уһа уухагүй, эдеэлхынгээ урда тээ гараа угааха, овощ болон жэмэсүүдые стол дээрээ табихаһаа урид һайнаар угааха, сэбэрлэхэ зэргэтэй гээшэбди.

Сагаан эдеэнэй үлэ һайнтайе, бэедэ хэды ехэ туһатай тухайда эндэ дурдалташьегүй. Үнеэнэй һааһадажа байхада, һү хадагалха, зөөхэ үедэ элдэб микробууд бии болошожо магад. Тиимэһээ заабол хөөрүүлһэн һүн эдеэн болохо ёһотой гээшэ.

Гэртээ нарай үхибүүтэй һаа, бүрил нарин нягтаар байтдаха болоно. Угаагдаагүй шала дээрэ тэдэниие огто табижа болохогүй. Эдеэлхынь урда бүлеэн уһаар гар, нюурынь угааха шухала. Нааданхайнуудынь бусалһан уһанда норгоһон бүдөөр шадаал һаа, оло дахин аршагдажа, сэбэрлэгдэжэ байха ёһотой. Үхибүүдые балшар багахан наһанһаань ариг сэбэртэ һургабал, наһан соогоо энэ гүримээ алдахагүй зантай болодог гэшэ.

Гэдэһэ доторой үбшэнэй тараалга аляаһа батаганаанһаа болодог гэшэ. Элдэб муухай шорой шохой дээгүүр һуугаад, гэр бараанай нээлгэтэй үүдэ, сонхоор орожо, эдеэ хоол бузарааана. Гэр байрада ороһон аляаһа батаганаануудые үгы хэхэ бүхы арга хэрэглэгдэхэ болоно. Форточко, нээгдэдэг сонхонууд түсхай марли гэхэ мэтээр бүрхэгдэхэ зэргэтэй юм. Угаадаһа хаядаг нүхэнүүд, хайрсагууд саг үргэлжэ түсхай хороор сүршэгдэхэ ёһотой.

Уһанда шунгаха гүрим наринаар сахигдадаг байха зэргэтэй. Уһанда шунгаха түсхайлагдаһан газарһаа ондоо тээ, сөөрэм, тогтомол, урасхалаар сэбэрлэгдэдэггүй уһанда орожо огто болохогүй. Юуб гэхэдэ, промышленна болон бэшэшье ондоо үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн уһан эндэ хаягдажа байхадаа болохо юм. Иимэ газарта элдэб үбшэнэй микробууд сугларанхай байдаг.

Бэеын элүүрые хамгаалха хэрэгтэ эдеэ хоолой продуктнуудые зүбөөр хадагалха гэшэ тон шухала хэрэг. Түргэн гутадаг эдеэ хоолые хүйтэн, һэрюун газарта хадагалха хэрэгтэй.

Гэдэһэ доторой үбшэнһөө һэргылгын, хүдэлмэриин бүхы эрилтэнүүдые бидэ бүхыдөө, хүн бүхэн нарниаар сахиха уялгатай гээшэбди. Тиигэбэл энэ үбшэнэй бии боложо дэлгэрэлгэ тон хоморой үзэгдэл болохол.

Ариг сэбэр — элүүр энхын эрхэ байдал гэһэн һургаалаа бүгэдэ наринаар хаанашье сахижа ябая.

Л. ОКУНЕВА,
врач-эпидемиолог.

СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ТОБШОХОНООР

× ДОСААФ-ай Железнодорожно райкомой сагаалса буудалгын тир соо локомотив-вагон заһабарилгын заводой цехүүд болон таһагуудай хүдэлмэришэд сугларжа, мэргэнээ туршалсаба. Советскэ Союзай Герой Сергей Николаевич Орешковэй дурасхаалда зорюулагдаһан мүрысөөндэ олон спортсмен хабаадаа. «МВ-4» упражнени гүйсэдхэгшэд сооһоо Николай Кузнецов, эхэнэрнүүдэй дундаһаа Зинаида Браун гэгшэд мэргэн байба.

× СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура болон спортын комитет боксоор эрхим амжалта туйлаһан спортсменүүдтэ «СССР-эй спортын мастер» гэһэн нэрэ зэргэ олгобо. Тэдэнэй дунда Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай, технологическа институдуудай студентнэр Валерий Иванов, Валерий Галданов гэгшэд.

Валерий Иванов 60 килограммай шэгнүүртэ мүрысэхэдөө «Байгал» журналай Бүхэсоюзна мүрысөөндэ илажа гараһан юм. Мүн тэрэ бүхэсоюзна хэдэн мүрысөөнүүдтэ хабаадаһан. 1981 ондо Буряадай АССР-эй чемпион болоһон. Нүгөөдэнь — Валерий Галданов 1980 ондо РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ мүнгэн, 1977 ондо ороной түрүү һуури эзэлхэ нааданда бронзо медальда хүртэһэн байна.

Манай корр.

ТҮРҮҮЛҺЭН ЗАНДАА

ФУТБОЛ

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоноһоо «А» класай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг футболистнуудай дунда ээлжээтэ — арбан долоодохи, арбан наймадахи уулзалганууд үнгэргэгдэбэ.

Уулзалгын дүн хаража үзэхэдэ, мүрысөөнэй таблица толгойлжо ябаһан команданууд ээлһэн һуурияа алдахагүйн түлөө оролдоһон байна. Владивостогой «Луч», Барнаулай «Динамо» команданууд энэ удаа өөһэд өөһэдынгөө стадион дээрэ наадаа. Эдэнэртэ айлшалһан Эрхүүгэй «Звездагай», Свердловскын «Уралмашай» футболистнууд талмайн эзэдтэ 2:0, 1:0 тоотойгоор шүүгдэһэн байба. Харин айлшаар ошоһон гурбан командын футболистнууд талмайн эзэдые илажа гарахадаа, мүрысөөнэй таблицада байдалаа улам һайжаруулжа шадаа. Жэшээнь, Красноярскын «Автомобилистын» футболистнууд Новосибирскын «Чкаловец» командада айлшалхадаа, 0:2 тоотойгоор илаһан юм. Тиихэдэ Ангарскын «Ангара» команда Комсомольск-на-Амуре хотын «Амурай» стадион дээрэ наадахадаа, эдэнэрээ 1:2 тоотойгоор «бүдэрүүлбэ» ха юм. Тиин эдэ хоёр команда мүрысөөнэй таблицада нэжээд һуури урагшаа дабшажа шадаа.

Һүүлэй хэдэн уулзалгада эрхим наадаараа зоно соогоо мэдээжэ болоһон Нижний Тагилай «Уралец» Рубцовскын «Торпедо» командада айлшалхадаа 4:0 тоотойгоор шүүгдээд, хоёр һуури гэдэргээ сухариха баатай болоо. Урда уулзалгада хабаадаагүй Омскын «Иртышэй» футболистнууд Тюмениин «Факел» командада айлшалхадаа, талмайн эзэдтэй 0:0 тоотойгоор тэнсэжэ, тэрэл эзэлээд ябаһан һууридаа үлэбэ. Тиихэдэ Ново-Кузнецкын «Запсибовец» Томскын «Манометрые» — 2:1, Благовещенскын «Амур» Пермиин «Звезда» командые 2:0 тоотойгоор шүүгээ. Энэ үдэр Улаан-Үдын «Локомотив» команда наадаагүй.

Уншагшадай анхаралда мүнөөдэрэй байдалаар мүрысөөнэй таблица толилогдобо.

Команданууд	наадаа	шүүгээ	тэнсээ	алдаа	бүмбэгэ	очко
«Луч» (Владивосток).	18	11	3	4	33—15	25
«Динамо» (Барнаул)	18	10	4	4	28—15	24
«Автомобилист» (Крас.)	18	9	6	3	20—12	24
«Ангара» (Ангарск)	18	11	1	6	28—18	23
«Уралец» (Н. Тагил)	18	8	6	4	22—17	22
«Иртыш» (Омск)	17	10	1	6	29—16	21
«Торпедо» (Рубцовск)	18	8	1	9	36—29	17
«Уралмаш» (Сверд.)	18	7	3	8	24—20	17
«Манометр» (Томск)	18	7	3	8	25—22	17
«Запсибовец» (Н-Куз.)	18	7	3	8	18—25	17
«Амур» (Благовещ.)	17	6	5	6	20—17	17
«Локомотив» (У-Үдэ)	17	6	4	7	17—19	16
«Звезда» (Эрхүү)	18	6	4	8	17—23	16
«Амур» (Комсомольск)	18	5	5	8	15—13	15
«Звезда» (Пермь)	18	6	3	9	16—24	15
«Факел» (Тюмень)	17	4	4	9	14—24	12
«Чкаловец» (Новосиб).	18	1	2	15	4—47	4

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһан. КПСС-эй Центральна Комитедтэ. «Һогоооборишье һайн һүридөө» — суглуулба. СССР-эй болон Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд.

Хоёрдохи хуудаһан. «Партийна комитедүүдтэй суглуулбари. «БАМ: [...] һөө үдэртэ». «Түмэр зам дэргэдэ огород таригдана» — С. Саратовай статья. «Заһабарилгын һүүлээр хин заһабарилга» — С. [...]тыринагай статья. [...] орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһан. Зунай гастрольнууд. «Кла[с]сика — шанга шалгалта» Т. Волынцевагай статья. «Һургуулинуудта — түргэн бэлэдхэл» — манай хөөрэлдөөн. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһан. Нютаг нютагай һонин. «А[нхарал] харагты: үхибүүд» — Н. С[...]мёновой статья. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Гимнастика. 10.[..] В. Дельмар. «Дальше — тишина» — Моссоведэй нэрэмжэтэ Гүрэнэй академическэ театрай фильм-зүжэг. 12.4[.] 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «Газар дээрэ» — кинопрограмма. 16.20 — Д. Шостаковичой хүгжэм. 16.[..] — Үхибүүдтэ — фильм. «Голубой патруль». 18.00 — Казахай телевидени ба радиогой камерна оркестр наадана.

Улаан-Үдэ. 18.30 — «Байгал» (буряадаар). 19.00 — «Ү[..]дэнэй зэбсэг — кинокамера» — очерк. 19.20 — «Саяна» — хүдөөгэй ажалшад туһай дамжуулга.

Орбита. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — «Эрдэм наукын байдал». 20.30 — Ф. Амиров. «Тысяча и одна ночь» — балет. 22.00 — «Время». 22.35 — Л. Н. Толстой. «Воскресенье». «СССР-эй арадай артист П. Массальский уншана. 23.45 — «Мүнөөдэр түби дэлхэйдэ». 24.00 — Футбол. «Торпедо — «Динамо» (К).

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 13.00 — Үхибүүдтэ — фильм. «Рядом с тобой». 14.10 — «Телестадион». 14.40 — Бетховеной хүгжэм. 15.25 — «Незнайка в Зелёном городе», «Незнайка встречается с друзьями», «Возвращение» — мультфильмнүүд. 16.20 — Баримтата фильмүүд.

Улаан-Үдэ. 17.00 — «Хүл нюсэгэн зун алхална». 17.30 — «Светофор». 18.00 — И. Калашниковай «Не поле перейти» романһаа бүлэгүүд (5-дахи дамжуулга).

Орбита. 18.30 — «Залуушуулай адрес».

Улаан-Үдэ. 19.45 — Соносхолнууд.

Орбита. 19.55 — Дамжуулгын программа. 20.00 — «Хүдөөгэй час». 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». «Эльбэтэй экран». 21.15 — Уласхоорондын һонин. 22.00 — «Время». 22.35 — «Странный отпуск» — олон серитэй уран һайханай фильм (1-дэхи сери).

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76 отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21 информации—2-34-05, перевод—2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63 фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-02456. Заказ № 195. Индекс 5901.